

UPPRUSTNING AV ETT FUNKTIONALISTISKT CENTRUM

Omgestaltning av ett torg och en affärsgata i Finntorp i Nacka kommun
för ett första steg i utvecklingen mot hållbarhet

Rasmus Klingstedt

Sveriges lantbruksuniversitet, fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur, Uppsala
Examensarbete för yrkesexamen vid landskapsarkitekturprogrammet, Ultuna
Kurs: EX0860, Självständigt arbete i landskapsarkitektur, A2E - landskapsarkitekturprogrammet – Uppsala, 30 hp
Kursansvarig institution: institutionen för stad och land

Nivå: Avancerad A2E

© 2020 Rasmus Klingstedt, Rahl0001@stud.slu.se

Titel på svenska: Upprustning av ett funktionalistiskt centrum - Omgestaltning av ett torg och en affärsgata i
Finntorp i Nacka kommun för ett första steg i utvecklingen mot hållbarhet

Titel på engelska: Restoration of a modernistic shopping centre - A design proposal for a square and a street in
Finntorp in Nacka municipality as a first step in direction to sustainability

Handledare: Universitetsadjunkt Gudrun Rabenius, SLU, institutionen för stad och land

Examinator: Universitetslektor Sofia Sandqvist, SLU, institutionen för stad och land

Biträdande examinator: Professor Carola Wingren, SLU, institutionen för stad och land

Omslagsbild: De nedtonade bilderna i L-form kommer från gestaltungsförslaget för Torget och Affärsgatan.

Rektangelns färg är inspirerad av färgen på handledarna i Finntorps centrum

Upphovsrätt: Samtliga bilder/foton/illustrationer/kartor i examensarbetet publiceras med tillstånd från
upphovsrättsinnehavaren. Där inget annat anges är de författarens egna

Originalformat: A3

Nyckelord: landskapsarkitektur, gestaltning, hållbarhet, centrum, torg, affärsgata, funktionalism

Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

SAMMANDRAG

Finntorps centrum är ett lokalt centrum från 50- och 60-talet beläget mitt på Västra Sicklaön i Nacka kommun. I Nackas översiktsplan står att Sicklaön ska utvecklas till en tät stad fram till år 2030. Dock finns inga byggplaner för det något eftersatta Finntorps centrum. För att Finntorps centrum inte ska konkurreras ut av Sicklaöns tillkommande centrum är det dags att börja planera för en upprustning.

Hållbarhet är en inriktning som Nacka Kommun har och som Sverige vill bli världsledande i. Detta examensarbete syftar därför till att ta fram ett gestaltningsförslag för Finntorps centrum som utvecklar det mot hållbarhet.

Det gjordes enligt två ramverk på ämnet hållbarhet: PEBOSCA och 12 urbana kvalitetskriterier. Ramverken förutsätter att det finns kunskap om platsens användare och hur platsen används. Denna kunskap samlades in genom metoderna Räkna människor, Stationära aktiviteter, Rörelsemönster och intervjuer.

Den samlade analysen pekar på behovet av att ge bättre förutsättningar för fotgängare och cyklister, av sociala, ekonomiska och ekologiska skäl. Gestaltningsförslaget anpassar därför infrastrukturen efter fotgängare och cyklister genom ett sammanhängande golv för fotgängare, cykelfiler, genomgående grönska och ytor för så väl lugna som fysiska aktiviteter.

Det visar sig att de två ramverken kompletterar varandra väl, dels då PEBOSCA framförallt fokuserar på platsens kontext och 12 urbana kvalitetskriterier på platsens detaljer, dels då Ramverken berör olika hållbarhetskategorier med endast ett fåtal överlapp.

Förhoppningen är att analysen och gestaltningsförslaget ska bidra med inspiration till Finntorps centrums utveckling.

Trevlig läsning!

ABSTRACT

Finntorps centrum is a local centre from the 1950s and the 1960s, located on Västra Sicklaön in Nacka municipality. It is stated in the general plan of Nacka that Sicklaön will develop into a densely built city until the year of 2030. However, there are no plans for the somewhat neglected centre of Finntorp. In order for the centre of Finntorp not to lose out to the competition from Sicklaön's future development, it is time to start planning for a new design.

For the future development of Nacka there is a sustainability direction and Sweden aims to be world leading in working with UN's sustainability goals. This thesis therefore aims to present a design proposal that develops the centre towards sustainability.

To achieve the aim, two frameworks on the subject were used, namely PEBOSCA and 12 urban quality criterias. The frameworks require previous knowledge about the users of the site and how the site is being used. This knowledge was gathered by the methods Counting people, Stationary activities, Movement patterns and interviews.

The overall analysis points towards the need for better prerequisites for pedestrians and cyclists due to social, economic and ecological reasons. The design proposal therefore adapts the infrastructure to pedestrians and cyclists by means of coherent paving for pedestrians, bike lanes, pervading greenery and surfaces for calm as well as physical activities.

It transpires that the two frameworks complement each other well, partly because of PEBOSCA mainly focusing on the place's context and 12 urban quality criterias on the place's details, partly because the frameworks touch different sustainability aspects with only a few overlaps.

The hope is that the analysis and the design proposal will contribute to inspire to the development of Finntorps centrum.

Enjoy!

SUMMARY

WHAT IS FINNTORPS CENTRUM

Finntorps centrum is a modernistic shopping centre on the island of Sickla in Nacka, just east of Stockholm municipality. The shopping centre consists of a square from the 1950s and a street from the 1960s.

WHY IS FINNTORPS CENTRUM IN NEED OF A NEW DESIGN?

The urban development on the island of Sickla is major. Over the last 20 years, the built environment of the western part of Sicklaön has grown together with Stockholm city (Nacka Kommun 2016). Nevertheless, one aim of the general plan of Nacka is to turn the island of Sickla into a densely built city (Nacka kommun 2012). It entails that the dense city will grow closer to Finntorps centrum. However, there has not been any considerable restorations in Finntorps centrum for decades. For Finntorps centrum not to lose out to the competition from the future development on Sicklaön, it is time to start planning for a modernization.

An important problem is Finntorps centrum's lack of coherency, visually as well as functionally. The square is characterized by colourful and detailed architecture from the 1950s and prioritizes pedestrians while the street is characterized by colourless and monotonous architecture from the 1960s and prioritizes cars. Due to Finntorps centrum's intersecting road and the adjacent parking lot, it is unsafe and difficult to walk across the street and between the street and the square.

WHAT THEORIES IS THE DESIGN PROPOSAL BASED ON?

For the future development of Nacka there is a sustainability direction (Nacka kommun 2018a). Sustainability is a wide field and it can therefore be difficult to put into practice. One way is to define sustainability in terms of categories (KTH 2019). Therefore, two frameworks within the field has been used to analyse and design Finntorps centrum, namely PEBOSCA and 12 urban quality criterias.

THE RESEARCH QUESTION

How can Finntorps centrum be designed in direction to sustainability based on the two frameworks PEBOSCA and 12 urban quality criterias?

METHOD

PEBOSCA is a framework developed from United Nations Habitat agenda from 1996. PEBOSCA specifies seven key resources for sustainable urban development: physical-, economic-, biological-, organisational-, social-, cultural- and aesthetic-resources (Berg & Ignatieva 2019). On the site, the PEBOSCA-resources were assessed by a SWOT-analysis. SWOT is an acronym standing for strengths, weaknesses, opportunities and threats. The purpose of the SWOT-analysis of PEBOSCA was to enlighten problems and opportunities in Finntorps centrum in relation to its surrounding.

12 urban quality criterias is a framework developed by the architect and professor Jan Gehl. He believes that the care for people in the city is a key for sustainability. The framework specifies 12 criterias that can be used to investigate how people perceive a site (Gehl 2010b). Finntorps centrum's 12 urban quality criterias were assessed from negative, to neutral to positive. It helped me to gain an understanding for how the centre works for people.

To be able to use the above-mentioned analysis methods one also has to have previous knowledge about the site and its people. Therefore, four other methods were used: Counting people, Stationary activities, Movement patterns and interviews.

The design was developed through sketches by hand and in computer. In the early process, sketches were made on printed photographs of Finntorps centrum. It helped me to become aware of how the centre's current design works and what can be done to improve the design. Further on, the design ideas were tested in the drawing program CAD to take into consideration exact measurements and elevations. The 3D program Sketchup was used parallel to CAD to sketch on spatiality and materials. The design proposal was chosen to be illustrated in Sketchup.

SITE STUDY

Counting people indicates that Finntorps centrum is used frequently by pedestrians.

Finntorps centrum. The geographical border of the design proposal is marked in yellow. Image source: Hitta.se

Stationary activities indicate that people use Finntorps centrum's outdoor space for resting on benches, having picnic, sunbathing, meeting people or running. Adolescents seem to enjoy coming to Finntorps centrum during lunch hours. Elderly people seems to come regularly.

Movement patterns indicate that people walk most frequently on the eastern part of the shopping street and rarely on the western part. The result also indicates that people often cut across the shopping street without using pedestrian passing.

The interviews reveal that the restaurants are the main attraction. Outdoor cafés are popular and the desire is to have more of them. The lack of lighting and the lack of greenery are pointed out as important problems.

The SWOT analysis of PEBOSCA and the analysis of 12 urban quality criterias, suggest that Finntorps centrum's weaknesses largely depends on the car landscape. The high proportion of hard covered areas and the low proportion of greenery contributes to a poor environment for people and

important insects. Furthermore, the car landscape favors efficient transport before recreation, thus limiting social life. It also contributes to polluted storm water ending up in the nearby lake. A possibility is to decrease the amount of cars on the streets by building a car park directly northwest of the centre, where a decayed building stands today. There are also important strengths to make use of in Finntorps centrum. The wide range of stores attracts people of different background, the varied facades and materials from the 1950s attract the eye and give identity and the local climate is characterized by plenty of sun and little wind.

THE DESIGN PROPOSAL

The concept word is coherency. The geometrical design enhances the coherency since it alludes to Finntorp's modernistic environment characterized by buildings in elementary shapes. The lush greenery distinctly frame the paths and the rooms for activity in order to make it easy to orientate yourself. The even floor without curbs makes it comfortable to stroll around in Finntorps centrum.

1. The design assembles rather than disperses the activities in the square in order to assemble people and to invite to social contact. Each room is defined by seat walls and offers an activity. There is one room for boules, one with hammocks, one with reclined chairs in sun or under roof and one for the open-air café. There is something for all ages.

2. Half of the square is kept open to encourage temporary events as flea markets and to provide generous space for the outdoor cafés.

3. In order to facilitate movement and recreation for pedestrians, the shopping street and the square is connected by means of an elevated living street without curbs. The paving is of same material as the overall shopping centre to make Finntorps centrum visually coherent. However, the living streets dimension stones are coloured to signal to passers-by that this is a place to visit.

4. The northern entrance is today characterized by a worn lawn. To instead accentuate the entrance and attract people, the proposal is to turn the lawn into a colourful flowerbed with distinct edges in dimension stone. A gravel path intersects the flowerbed, creating an intimate place for rest (benches) as well as activity (outdoor gym).

5. Finntorps centrum constitutes a gap in Finntorp's green structure. To facilitate movement of important insects as pollinators providing blossom and to provide ecosystem services for people as shade and traffic protection, the proposal is to add more greenery along the eastern part of the shopping street. The greenery is planted in raingardens that contribute to cleaning storm water before reaching the lake just south of Finntorps centrum. Since the street is steep, it is provided with generous seating surfaces for resting.

6. The main entrance to Finntorps centrum is today characterized by a worn lawn, as with the northern entrance. To accentuate the entrance

and to increase Finntorps centrum's coherency it is suggested to be designed in a similar way as the northern entrance. Aligned with the flowerbed are bicycle stands and a bicycle service stand, that attracts cyclists and as consequence also social life.

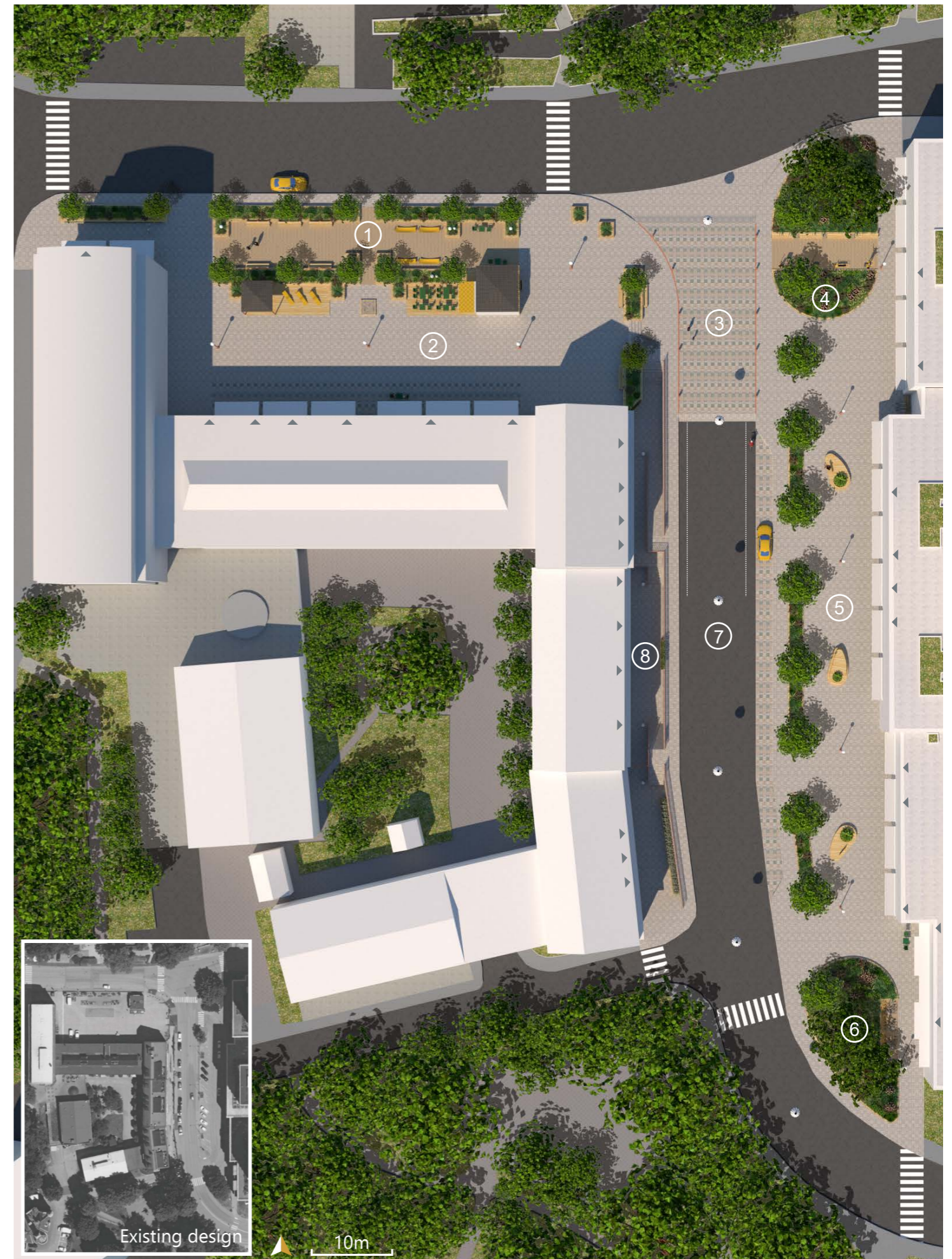
7. Cars can now park in parking pockets along the eastern side of the car road. There is also room for disabled parking. The bicycle lanes in both directions promote a healthy and social lifestyle.

8. The western part of the shopping street is today rarely used for walking. A major reason are the suppressed terraces that make the street hard to spot and as a consequent does not invite. To make it easy to spot the street, the parking in front of the street is removed. To make the street feel like it is a part of the centre, it is designed with coherent materials.

DISCUSSION

The frameworks made it possible to categorize the plenitude of aspects that can and often should be considered when doing a site-analysis. The frameworks functioned well together, since PEBOSCA focuses on the site's context and 12 quality criterias on the site's details. However, there were some overlaps that may have made the analysis a bit repetitive.

The key issue in Finntorps Centrum is the car landscape. On one hand, the car traffic contributes to a poor environment; on the other hand there is still a demand for more parking lots. Less parking lots in direct connection to stores may cause concern to customers that want to shop effectively with car and to store owners worrying that fewer customers will stop by. Fortunately, the proposed car park building compensates for the fewer car pockets so that the amount of parking lots will not be fewer than today and the distance between car parking and stores will not be considerably longer. The great benefit with this solution is that the cars will take up less space in the centre's outdoor environment. It allows for an extended square and pedestrian friendly infrastructure. It is in line with the goal of UN, Sweden and Nacka municipality that urban environments should be sustainable in general and people friendly in particular. If the step to sustainability is not taken, there is a risk that Finntorps centrum will fall behind. When more people in future decide to go by bike or by foot, car landscapes may be rejected.

Illustrative plan.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INTRODUKTION

- 8. VARFÖR BEHÖVER FINNTORPS CENTRUM OMGESTALTAS?
- 8. VILKA TEORIER ÄR GESTALTNINGEN BASERAD PÅ?
- 9. SYFTE
- 9. FRÅGESTÄLLNING
- 9. AVGRÄNSNING
- 9. GEOGRAFI
- 9. ÄMNE
- 9. GESTALTNING
- 9. TIDSRYM
- 9. MÅLGRUPP
- 9. BEGREPPSPRECISERING
- 9. EKOSYSTEMTJÄNSTER
- 9. DAGVATTEN
- 9. REGNBÄDD

METOD

- 11. SWOT-ANALYS AV PEBOSCA
- 11. ANALYS AV 12 URBANA KVALITETSKRITERIER
- 11. HISTORISK BAKGRUND
- 11. BAKGRUND PEBOSCA
- 11. BAKGRUND 12 URBANA KVALITETSKRITERIER
- 11. RÄKNA MÄNNISKOR
- 12. STATIONÄRA AKTIVITETER
- 12. RÖRELSEMÖNSTER
- 12. INTERVJUER
- 12. GESTALTNINGSPROCESSEN
- 12. PLANER, PERSPEKTIV OCH ELEVATIONER I SKETCHUP
- 12. PLANER I ILLUSTRATOR
- 12. MOODBOARD
- 12. TESTSKISSER

BAKGRUND

- 15. HISTORIA
- 15. FÖRRA SEKELSKIFTET
- 15. FUNKTIONALISMEN LÄGGER GRUNDEN FÖR

- CENTRUM
- 15. TORGET OCH VÄSTRA AFFÄRSGATAN
- 15. ÖSTRA AFFÄRSGATAN
- 16. POSTMODERNISTISKA SERVICEHUS
- 16. FINNTORP IDAG

17. BYGGNADSTEKNISKA FÖRUTSÄTTNINGAR

- 17. PEBOSCA
- 17. FYSISKA RESURSER
- 17. EKONOMISKA RESURSER
- 17. BIOLOGISKA RESURSER
- 17. ORGANISATORISKA RESURSER
- 18. SOCIALA RESURSER
- 18. KULTURELLA RESURSER
- 18. ESTETISKA RESURSER

18. 12 URBANA KVALITETSKRITERIER

- 18. MÖJLIGHET ATT GÅ/CYKLA
- 18. MÖJLIGHET ATT STÅ
- 18. MÖJLIGHET ATT SITTA
- 18. MÖJLIGHET ATT SE
- 18. MÖJLIGHET ATT PRATA OCH LYSSNA
- 18. MÖJLIGHET ATT LEKA OCH TRÄNA
- 18. DIMENSIONERAD I MÄNSKLIG SKALA
- 19. POSITIVA SENSORISKA UPPLEVELSER
- 19. MÖJLIGHET ATT UPPLEVA POSITIVA KLIMATASPEKTER
- 19. SKYDD MOT TRAFIK OCH OLYCKOR
- 19. SKYDD MOT VÅLD OCH BROTT
- 19. SKYDD MOT OTREVLIGA SENSORISKA UPPLEVELSER

PLATSSTUDIE

21. SWOT-ANALYS AV PEBOSCA

25. 12 KVALITETSKRITERIER - ANALYS AV AFFÄRSGATAN

- 25. SKYDD MOT TRAFIK OCH OLYCKOR
- 25. SKYDD MOT VÅLD OCH BROTT
- 25. SKYDD MOT OTREVLIGA SENSORISKA UPPLEVELSER
- 25. MÖJLIGHET ATT GÅ/CYKLA
- 25. MÖJLIGHET ATT STÅ
- 25. MÖJLIGHET ATT SITTA
- 25. MÖJLIGHET ATT SE
- 26. MÖJLIGHET ATT PRATA OCH LYSSNA
- 26. MÖJLIGHET ATT LEKA OCH TRÄNA
- 26. DIMENSIONERAD I MÄNSKLIG SKALA
- 26. MÖJLIGHET ATT UPPLEVA POSITIVA KLIMATASPEKTER
- 26. POSITIVA SENSORISKA UPPLEVELSER

26. 12 KVALITETSKRITERIER - ANALYS AV TORGET

- 26. SKYDD MOT TRAFIK
- 26. SKYDD MOT VÅLD OCH BROTT
- 27. SKYDD MOT OTREVLIGA SENSORISKA UPPLEVELSER
- 27. MÖJLIGHET ATT GÅ/CYKLA
- 27. MÖJLIGHET ATT STÅ
- 27. MÖJLIGHET ATT SITTA
- 27. MÖJLIGHET ATT SE
- 27. MÖJLIGHET ATT PRATA OCH LYSSNA
- 27. MÖJLIGHET ATT LEKA OCH TRÄNA
- 27. DIMENSIONERAD I MÄNSKLIG SKALA
- 28. MÖJLIGHET ATT UPPLEVA POSITIVA KLIMATASPEKTER
- 28. POSITIVA SENSORISKA UPPLEVELSER

29. RÄKNA MÄNNISKOR

29. STATIONÄRA AKTIVITETER

- 29. 11:50 - 12:35
- 29. 14:00 - 14:45

29. RÖRELSEMÖNSTER

- 29. 11:50 - 12:35
- 29. 14:00 - 14:45

29. INTERVJUER

- 29. VUXEN
- 30. UNGDOM
- 30. VUXEN
- 30. SAMMANFATTNING

GESTALTNINGS FÖRSLAG

32. PROGRAM

- 32. GÅNGFARTSOMRÅDE
- 32. ENTRÉ
- 32. GRÖNA KILAR
- 32. PROMENADGATA
- 32. KONCENTRERADE AKTIVITETSYTOR
- 32. PARKERINGSHUS
- 32. RESTAURANGTORG
- 32. KONTORSGATA
- 33. HANDELSGATA

34. MOODBOARD

35. GESTALTNING

DISKUSSION

- 42. METODDISKUSSION
- 42. RESULTATDISKUSSION
- 42. VIDARE STUDIER

REFERENSER

43. TEXTKÄLLOR

INTRODUKTION

I avsnittet beskrivs hur Finntorps centrum förhåller sig till omgivningen samt centrums problematik och potential. Det beskrivs också vilken inriktning gestaltningen kommer ha och varför. Slutligen beskrivs syftet, frågeställningen, avgränsningarna, målgrupperna och de centrala begreppen.

VARFÖR BEHÖVER FINNTORPS CENTRUM OMGESTALTAS?

Centralt på västra Sicklaön i Nacka kommun ligger det funktionalistiska bostadsområdet Finntorp och dess centrum från 50- och 60-talet vilket består av ett torg och en affärsgata.

De senaste 20 åren har Sicklaöns byggda miljö utvecklats mot att växa samman med Stockholm stads (Nacka Kommun 2016). I översiktsplanen från år 2012 introducerades målet att Sicklaön ska utvecklas till en tät och blandad stad (Nacka kommun 2012). Två år senare träffades ett avtal om utbyggnad av Stockholms tunnelbana mellan staten, Stockholms läns landsting och kommunerna Järfälla, Nacka, Solna och Stockholm. I avtalet åtog sig Nacka kommun att bygga tillräckligt många bostäder för att tunnelbaneutbyggnaden skulle löna sig. Det avspeglas i rådande strukturplan där Nacka kommun avser bygga cirka 14 000 bostäder och 10 000 arbetsplatser till 2030 (Nacka Kommun 2016). Finntorps centrums centrala läge innebär att den täta staden kommer allt närmre. Ett stenkast söder om centrum går trafikleden Värmdövägen vilken planeras bli Nacka Stads centrala stadsgata (Nacka kommun 2016) och är i vissa delar i projekteringsfasen. I Figur 1 utläses att det söder om Finntorps centrum kommer att upprättas två stora huskroppar. Dock har utvecklingen i centrum varit mycket låg sedan det byggdes på 50- och 60-talet och några byggplaner för centrum finns inte. I Program för detaljplaner Finntorp (2006) står det att Finntorps yttre miljö är i behov av upprustning och att åtgärder i gatumiljön kring centrum är en förutsättning för kompletteringar med bostäder och kontor (ibid.) Eftersattheten riskerar leda till att Finntorps centrum konkurreras ut av Sicklaöns tillkommande centrum. Därför är det hög tid att börja planera för att omgestalta det.

Jag besökte därför Finntorp centrum för att bilda mig en uppfattning om dess problematik och potential. Finntorps centrum saknar idag sammanhängande karaktär. Torget och västra affärsgatan präglas av färgstark och detaljrik arkitektur från 50-talet och prioriterar fotgängaren. Östra affärsgatan präglas istället av färg- och

detaljös arkitektur från 60-talet och prioriterar motortrafiken. Idag är det svårt och obekvämt att som fotgängare röra sig mellan butikerna i affärsgatan, och mellan affärsgatan och torget. Bilvägen genom centrum och den intilliggande parkeringsplatsen fragmenterar fotgängarnas ytor vilket försvårar promenad och rekreation. Centrum är öppet och hårdgjort med få målpunkter för fotgängaren vilket inte bjuder in denne att stanna och socialisera sig. Dock har centrum potential på grund av aspekter som den mänskliga skalan (närheten mellan byggnader, funktioner och till andra människor), det breda utbudet av butiker/restauranger, varierade 50-talsfasader som stimulerar sinnen, varmt lokalklimat och en grön omgivning som bidrar med ekosystemtjänster.

VILKA TEORIER ÄR GESTALTNINGEN BASERAD PÅ?

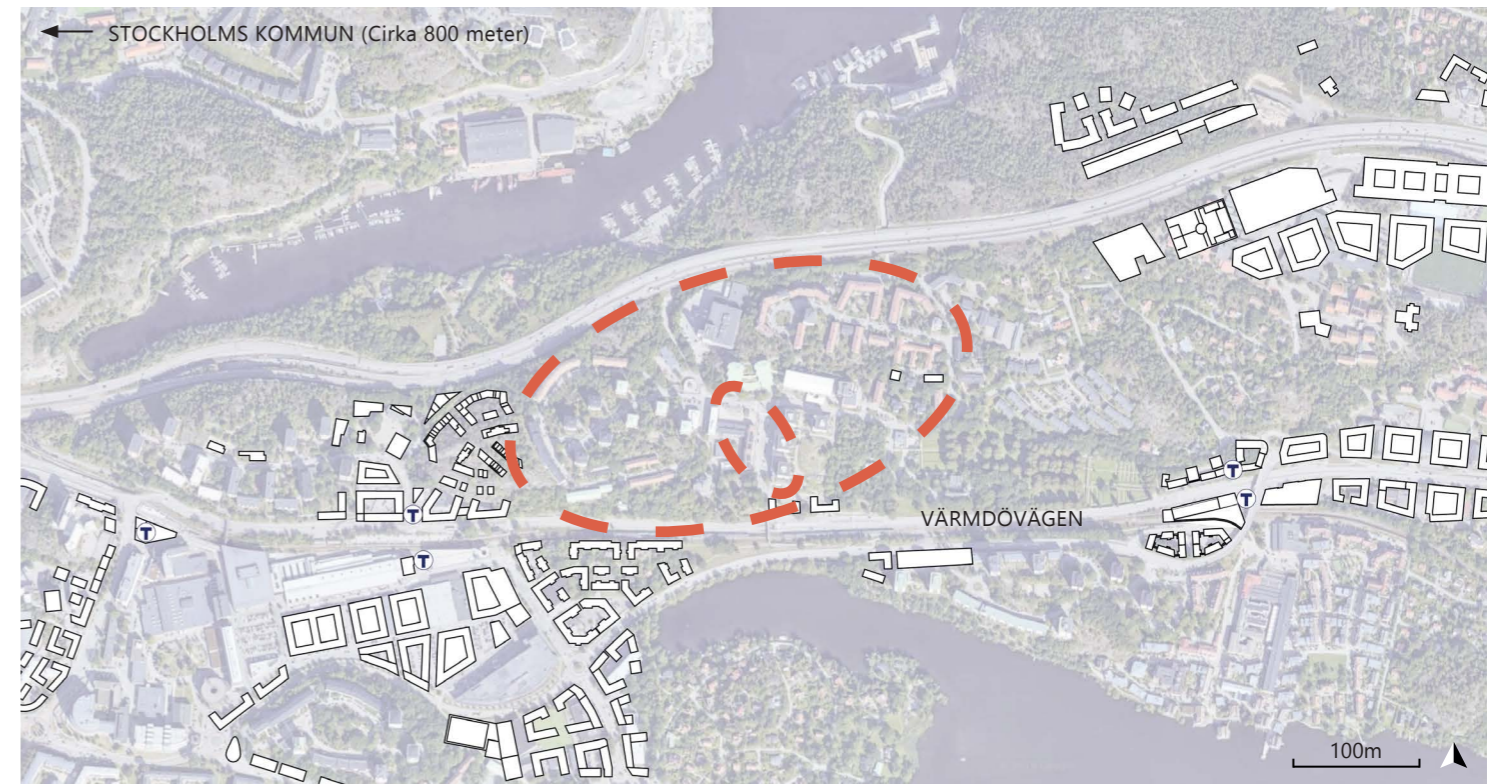
För stadsutvecklingen har Nacka kommun en hållbarhetsinriktning (Nacka Kommun 2018a). Den ligger i linje med samtidens generella uppfattning om att städers utveckling ska vara långsiktigt uthållig. Sedan 1990-talet har nämligen många skrifter på temat hållbarhet givits ut (Boverket 2010) och Sverige har sedan dess aktivt arbetat med Förenta Nationernas hållbarhetsmål lokalt, nationellt och globalt (Regeringskansliet 2017), nu senast i Agenda 2030 som Sverige vill bli världsledande i att implementera (UN 2017).

Begreppet hållbarhet kan härledas tillbaka till rapporten från år 1987 Our common future, författad av Världskommissionen för miljö och utveckling på uppdrag av Förenta nationerna. I rapporten definieras hållbar utveckling som följer (Boverket 2010):

”en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov”

(Citat av Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future)

Hållbar utveckling är ett brett begrepp som

Figur 1. Västra Sicklaön, Nacka med strukturplanens planerade byggnader (2016) markerat i vitt, Finntorp inringat i stor ellips och Finntorps centrum i liten ellips. Bildkälla: Google Maps (2019)

Figur 2. Finntorps centrum med arbetsområdesgränsen markerat i gult. Bildkälla: Hitta.se (2020)

kan vara svårt att sätta fingret på och omsätta i praktiken. Ett sätt att göra det konkret är att definiera det i kategorier eller resurser (KTH 2019). I denna masteruppsats används därför två teoretiska ramverk som gör just detta och som ligger till grund för analysen och gestaltningen.

Det första heter PEBOSCA och är ett ramverk för utveckling av urbana landskap mot hållbarhet och utvecklades av forskare vid Sveriges lantbruksuniversitet (Berg et al. 2010). Akronymen PEBOSCA står, översatt från engelska till svenska, för fysiska, ekonomiska, biologiska, organisatoriska, sociala, kulturella och estetiska resurser. Resurserna är extraherade från Förenta nationernas Habitatagenda från år 1996, och då framförallt paragraf 30 i kapitlet om Hållbara boendemiljöer i en urbaniserad värld (Berg & Ignatieva 2019). Agendan som antogs av 171 länder återspeglas idag i UN-habitat, organet till Förenta nationerna som jobbar för hållbarhet (UN Habitat 2019).

Det andra ramverket heter 12 urbana kvalitetskriterier och som namnet antyder specificeras 12 kriterier (Se figur 3, sida 11) som används för att undersöka hur en plats upplevs och sedermera kan utvecklas mot högre stadsbyggnadskvalitet (Gehl 2010b). Ramverket utvecklades av arkitekten och professorn Jan Gehl (ibid.). Gehl, hans studenter och arkitektkontoret Gehl Architects har utvecklat en rad tekniker för att observera, dokumentera och mäta gatulivet i städerna och vilka platser som attraherar människor. Teknikerna är baserade på forskningsanalyser och kan användas av så väl studenter som professionella inom landskapsarkitektur (Stahlschmidt et al. 2017). 12 urbana kvalitetskriterier är en av dem och behandlas i boken Cities for People. Boken inleds med Gehls perspektiv på hållbarhet där han ser omsorgen om människan i staden som en viktig nyckel för att nå hållbara städer (Gehl 2010b).

SYFTE

Examensarbetet syftar till att ta fram ett gestaltningsförslag för Finntorps centrum som undersöker hur det kan upprustas i riktning mot hållbarhet utifrån PEBOSCA och 12 urbana

kvalitetskriterier.

FRÅGESTÄLLNING

Hur kan Finntorps Centrum omgestaltas i riktning mot hållbarhet utifrån PEBOSCA och 12 urbana kvalitetskriterier?

AVGRÄNSNING

Denna del beskriver uppsatsens avgränsningar vad gäller arbetsområdets geografi, ämnen bakom ramverken, ramverkens fokus, gestaltningens fokus och tidsrymden.

GEOGRAFI

Arbetsområdet är geografiskt avgränsat till ett torg och en affärsgata i Finntorp, Nacka med en sammanlagd yta om knappt 7000m².

ÄMNE

Hållbarhetsbegreppet begränsas av att ovannämnda ramverk används utifrån vad som är möjligt att lösa med i huvudsak omgestaltning av ytorna mellan byggnaderna, resterande lämnas i regel därhän.

Ramverken behandlar ett brett spann planeringsfrågor, vilka fångar upp en stor del av den komplexitet som kännetecknar platser i staden. Tidsramen tillåter emellertid inte djuplodande analyser av respektive planeringsfråga. Examensarbetets lösningsorientering är därmed snarare av lateral karaktär än vertikal.

GESTALTNING

Idag finns ett program för detaljplan som omfattar centrum men inga byggplaner, därför tjänar gestaltningen till att utgöra diskussionsunderlag för framtida planering. Gestaltningen är därmed konceptuell och visionär och inte inriktad på att i detalj ta hänsyn till och lösa tekniska problem.

TIDSRYMD

Uppsatsen tar hänsyn till Finntorps centrums historia tillbaka till 1800-talet och framåt. Inte tiden dessförinnan då Finntorp innan 1800-talet var

gles landsbygd som dokumenterats föga. Vidare tar uppsatsen hänsyn till framtida byggplaner i närområdet men då endast översiktlig planering och övergripande bebyggelsestruktur. Fokus ligger snarare på idag.

MÅLGRUPP

Examensarbetet riktar sig till Nacka kommun och dess politiker inför beslut rörande stadsutvecklingen för Finntorp, men kan också vara av värde för landskapsarkitekter som jobbar med upprustning av funktionalistiska centrum i stadsnära bebyggelse.

BEGREPPSPRECISERING

Precisering av de för uppsatsen centrala- och återkommande begrepp. Syftet är att underlätta för läsaren att förstå hur begreppen används i uppsatsen.

EKOSYSTEMTJÄNSTER

De värden som naturen bidrar med för människors hälsa och välbefinnande. De kan delas upp i producerande, reglerande, kulturella och understödjande. Exempel för respektive är mat, rening av vatten, fritidsupplevelser och fotosyntes (Bodin et al 2016).

DAGVATTEN

I Regeringens proposition 2005/06:78 definieras dagvatten som följer 'Med dagvatten avses tillfälliga flöden av exempelvis regnvatten, smältvatten, spolvatten och framträngande grundvatten' (Sveriges Riksdag 2006).

REGNBÄDD

Ett typ av biofilter som av Fridell & Jergmo (2015) definieras som en vegetationsklädd markbädd med fördröjningszon för infiltrering och behandling av dagvatten.

METOD

Initialt beskrivs användningen av de två ramverken som gestaltningsförslaget framförallt bygger på, nämligen PEBOSCA och 12 urbana kvalitetskriterier. Sedan beskrivs de metoder som använts som kunskapsunderlag till ramverken, nämligen en bakgrund om respektive ramverk, en bakgrund om Finntorps centrums historia, intervjuer samt analysverktygen Räkna människor, Stationära aktiviteter och Rörelsemönster. Slutligen beskrivs gestaltningsprocessen och hur illustrationerna har tagits fram.

SWOT-ANALYS AV PEBOSCA

PEBOSCA är främst ett ramverk som förklarar hur resurserna är användbara i stadsbyggnadsplaneringen men för att resurserna sedan ska gå att analyseras på en vald plats så används de i kombination med en analysmetod. I denna uppsats användes PEBOSCA-ramverket enligt Cityland-manualen (2019). I den görs en analys av resurserna på en plats med hjälp av SWOT; där akronymen SWOT på svenska står för styrkor, svagheter, hot och möjligheter. Enligt manualen analyseras inte platsen avgränsat, utan också dess sammanhang och hur den förhåller sig till omgivningen (ibid.).

Kunskap om Finntorps centrum med omnejd samlades in och jämfördes med PEBOSCA-resurserna. Det utkristalliserade sig då vilka aspekter i Finntorps centrum som var viktiga ta hänsyn till utifrån resurserna och det sammanfattades i en inventeringsplan. Därefter bedömdes inventeringsplanens resurser utifrån SWOT.

ANALYS AV 12 URBANA KVALITETSKRITERIER

Som för PEBOSCA så används ramverket 12 urbana kvalitetskriterier (se figur 3) också tillsammans med en analysmetod. Denna masteruppsats utgår från analysmetoden av Gehl Institute (2019). I den bedöms platsens kvalitetskriterier utifrån en tregradig skala från negativ till neutral till positiv. Enligt Gehl (2010) så bör alla kriterier tas hänsyn till då de bäst fungerande platserna är de där hänsyn tagits till alla kriterier. Därför är inte heller kompensation av ett kriterium för ett annat att rekommendera (Gehl 2010b). Analysmetoden är anpassad för att användas på en avgränsad plats/gata (Gehl Institute 2019).

Torget och affärsgatan analyserades av undertecknad en solig lördag den 21 September mellan 13 och 14. 12 urbana kvalitetskriterier hade skrivits ut och anteckningar gjordes på papper. Bedömning av kvaliteten på kriterierna gjordes dels på plats och dels vid skrivbordet utifrån kunskapsunderlaget från följande metoder.

HISTORISK BAKGRUND

Bakgrunden hjälpte mig att förstå vilken kontext platsen har varit i och är i.

Fokus för bakgrunden begränsades till Finntorps centrum och dess omnejds historia, mer specifikt västra Sicklaön. Tidsspannet begränsades till 1800-talet fram till idag, med fokus på funktionalismen, av den anledning att det visade sig att detta tidsspann framförallt karakteriserar Finntorps centrum idag.

BAKGRUND PEBOSCA

Bakgrunden gav mig de förkunskaper som krävs för att kunna förstå ramverket PEBOSCA.

Bakgrunden baserades framförallt på Cityland-manualen av Berg och Ignatieva (2019), studien Micro-comprehensive planning in Baltic Sea urban local areas (Berg et al. 2010) samt Habitatagendan från 1996 (UN Habitat 2003). Genom nämnda källor kunde en översikt göras om bakgrunden till ramverket och hur den kan användas som analysmetod. All fakta om PEBOSCA-resurserna togs till en början hänsyn till men i uppsatsen finnes enbart det fakta som sedan kom att appliceras i platsanalysen och i gestaltningen.

BAKGRUND 12 URBANA KVALITETSKRITERIER

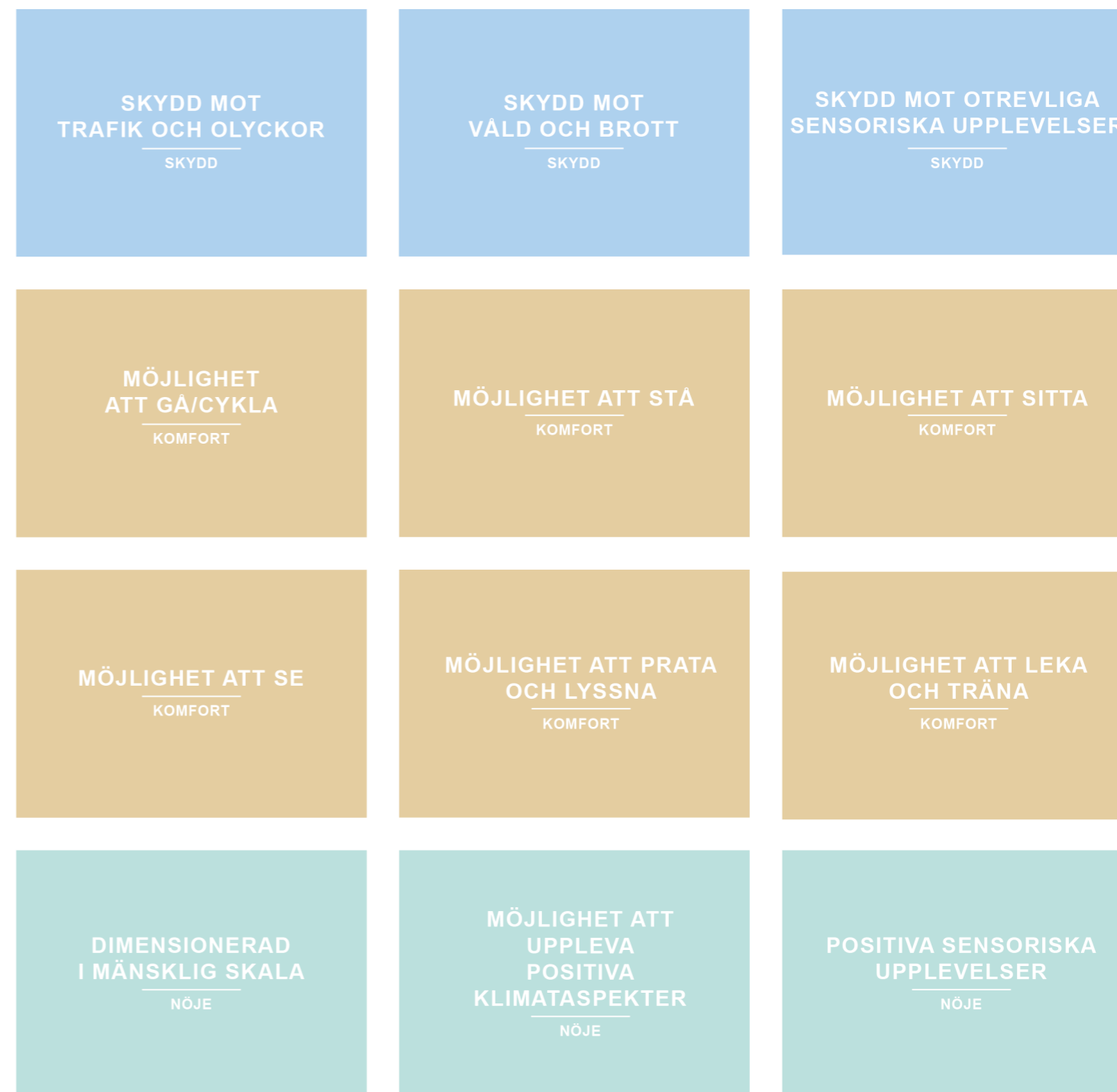
Bakgrunden gav mig de förkunskaper som krävs för att kunna förstå ramverket 12 urbana kvalitetskriterier och hur det kan användas som analysmetod.

Bakgrunden baserades på Gehls två böcker Life between buildings och Cities for people, då de behandlar bakgrunden till ramverket.

RÄKNA MÄNNISKOR

Analysmetoden mäter hur många människor som rör sig på en plats tills fots och med icke motordrivet transportmedel. Syftet är att bedöma intensiteten av människor på platsen och hur det varierar över dygnet samt hur tillgängligt området är beaktat transportsätt. Metoden kan användas i olika skalor, bland annat på gator och torg (Gehl Institute 2019).

Antalet människor på torget och i affärsgatan räknades under 15 minuter vid två olika tillfällen fredagen 2019-09-27. Det var sol utan moln och 12-13 grader. Första tillfället var 11:50 – 12:05, andra tillfället var 14:00 – 14:15. Vid tillfällena stod jag placerad så jag obehindrat kunde överblicka både torget och affärsgatan. Transportmedel räknades utifrån följande fem kategorier: Rullator, Rullstol,

Figur 3. Ramverket Gehls 12 urbana kvalitetskriterier. Bildkälla: Rasmus Klingstedt

Figur 4. Ramverket PEBOSCA. Bildkälla: Rasmus Klingstedt

Cykel, Skateboard och Barnvagn.

STATIONÄRA AKTIVITETER

Analysmetoden kartlägger vad människor gör på en plats olika tider på dygnet. Genom att ta reda på vad som redan händer på en plats kan förbättringar göras för folklivet. Ålder, kön och antal på de som utför respektive aktivitet registreras också. Det ger en bild av graden av inkludering på platsen (Gehl Institute 2019).

Det stationära aktiviteterna registrerades vid två olika tillfällen om 45 minuter vardera fredagen 2019-09-27. Det var sol utan moln och 13 grader. Första tillfället var 11:50 – 12:35 och andra tillfället var 14:00 – 14:45. Aktiviteterna antecknades på karta.

RÖRELSEMÖNSTER

Analysmetoden kartlägger hur människor rör sig, vilket sedan kan användas för att ta fram en gestaltning som tillgodoser behovet av nya stråk och som lägger gestaltningsmässig vikt vid frekventerade stråk.

Människors rörelse genom området kartlades samtidigt som aktiviteterna och ritades med penna på en separat karta. Dessutom räknades antal människor som rörde sig mellan olika målpunkter för att kunna avgöra rörelseintensitet.

INTERVJUER

En analys av PEBOSCA kan inte utföras genom att enbart observera landskapet okulärt. För en mer substantiell förståelse behövs indirekta källor såsom att prata med människor som känner till området, däribland boende (Berg & Ignatieva 2019). Därför valdes att utföra intervjuer med boende som frekvent nyttjar centrum.

Sex intervjufrågor ställdes via mail eller på plats med tre personer boendes i Finntorp, från åldersgrupperna ungdom (13-19) och vuxen (20-65). Det ansågs viktigt låta olika åldersgrupper komma till tals då särskilda behov varierar med ålder. Intervjufrågorna formulerades utifrån syftet att ta reda på hur boende använder centrum och vilka förändringar de önskade se.

1. Bor du i Finntorp? I så fall hur länge har du bott i Finntorp?

2. Använder du torget och affärsgatan i Finntorp? I så fall hur?

3. Skiljer det sig över året hur du använder området? I så fall hur?

4. Vilka tider på dygnet använder du området?

5. Vilka fördelar respektive nackdelar ser du med området?

6. Finns det något du skulle vilja förändra i området? I så fall vad?

GESTALTNINGSPROCESSEN

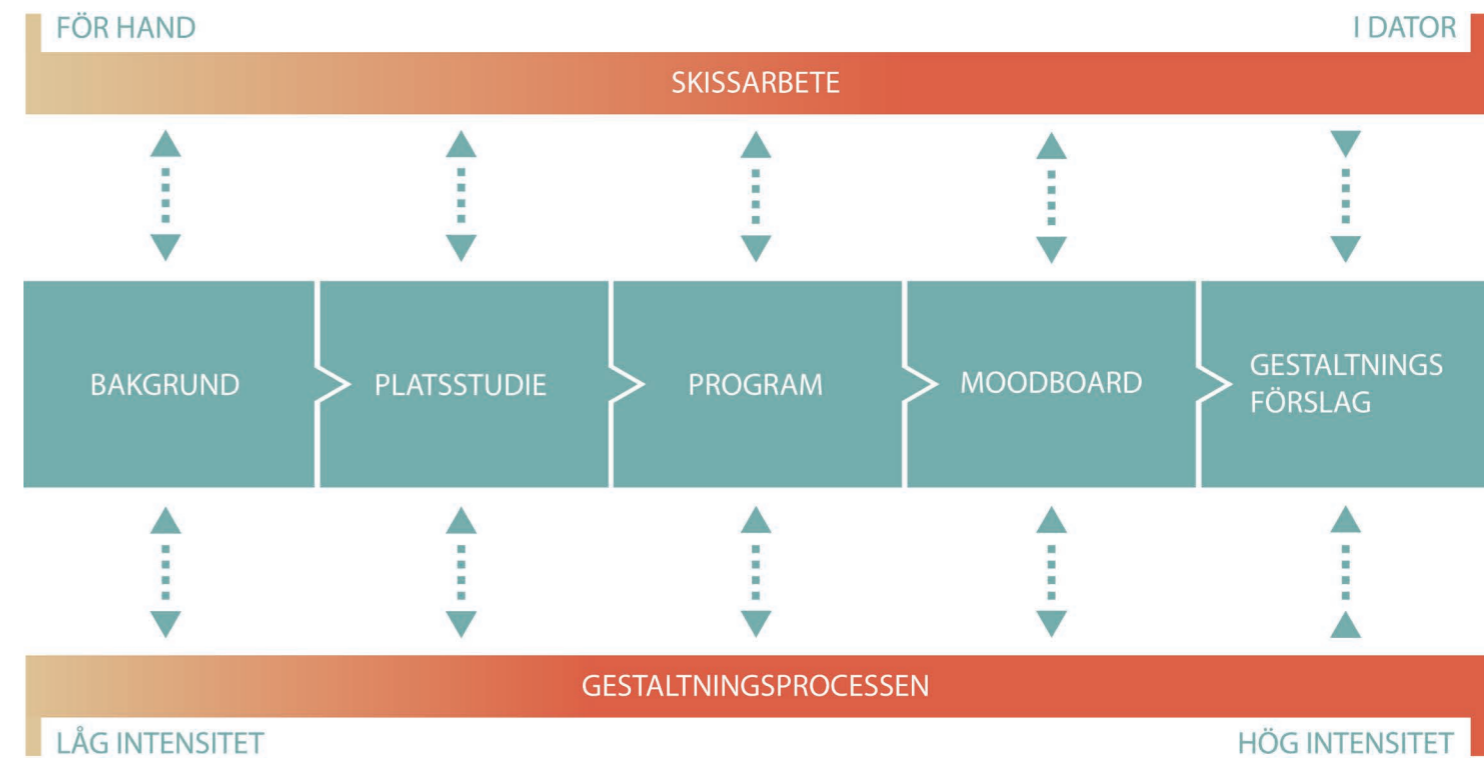
Initialt arbetade jag med enkla skisser på papper och på skisspapper med utskrivna planer och perspektiv som underlag (se figur 6). Det hjälpte mig att förstå hur platsens utformning fungerade och vad som var lämpliga gestaltningslösningar. Sedan förädlades skisserna i ritningsprogrammet AutoCAD 2019. Där kunde formspråket anpassas efter måtten i en primärkarta för Finntorp. När en ritning ansågs klar så importerades den i CAD-kompatibla 3D-modellprogrammet SketchUp 2019, där 2D-ritningar kan göras om till 3D. I programmet testades olika volymer, material och möbler.

Skisser gjordes under hela examensarbetets ledtid för att ompröva gestaltningen efter nya insikter från bakgrunden, platsstudien, program och moodboard (se figur 5).

PLANER, PERSPEKTIV OCH ELEVATIONER I SKETCHUP

Illustrationsplanerna (figur 44, 47, 50), elevationerna (45, 46) och perspektiven (48, 49) gjordes i SketchUp. 3D-Modellerna byggdes upp på egen hand men importerades också från SketchUps öppna bibliotek 3D-Warehouse, vilken erbjuder 3D-modeller utan upphovsrätt. En del av texturerna till modellernas ytor laddades ned från SketchupTexture.com vilka också erbjuder material utan upphovsrätt. Materialen redigerades sedan i Sketchup vad gäller skala, färg och ljussättning.

När en modell ansågs vara klar så renderades den i ett tilläggsprogram i SketchUp som heter V-Ray 2019. Renderingen innebär att modellens stödlinjer försvinner och att ytorna istället ljussätts och skuggas. På så vis skapas en mer realistisk modell. Bilderna från renderingen redigerades sedan i bildbehandlingsprogrammet Adobe Photoshop

Figur 5. Sammanfattning gestaltningsprocessen

CC 2019. Syftet var att justera skärpa, färg- och ljussättning.

3D-modellen gjordes utan höjdkurvor av den anledning att Sketchup med jämna mellanrum lade ner när höjdkurvorna från CAD skulle importeras och omformas. Problemet låg sannolikt i att datorns RAM-minne om 16 GB var för litet. Istället jämfördes höjdkurvorna i CAD parallellt med modellen i SketchUp. Dessutom gjordes olika elevationer i SketchUp där markhöjderna hade byggts upp manuellt baserat på informationen i primärkartan. En del elevationer användes också för att underlätta för läsaren förstå de stora lutningarna och gestaltningsproportioner, men broderades då ut till vyer för att visa så mycket som möjligt. Dessa elevationer är därmed en förenkling av verkligheten.

PLANER I ILLUSTRATOR

Inventeringsplanen (figur 14), analysplanen för 12 urbana kvalitetskriterier (figur 39), analysplanen för Rörelser och Stationära aktiviteter (figur 40) samt programplanen (figur 41) togs fram med hjälp av det vektorbaserade illustrationsprogrammet Adobe Illustrator CC 2019. Kartor från Lantmäteriet och Google lades in som underlag till planerna istället för att konstruera egna datorgjorda kartor vilka skulle representera verkligheten sämre, vara mindre

detaljerade och dessutom ta längre tid att göra. För att de tillagda vektorillustrationerna skulle synas tydligt så ritades de ovanpå ett vitt transparent filter med kartan placerad under filtret.

MOODBOARD

Moodboarden (figur 42) består av foton tagna av Rasmus Klingstedt och från Pixabay.com, Unsplash.com och Publicdomainpictures.net vilka erbjuder foton utan upphovsrätt. Ett fåtal foton togs också från Flickr, där innehavaren hade tillåtit vidare användning.

TESTSKISSER

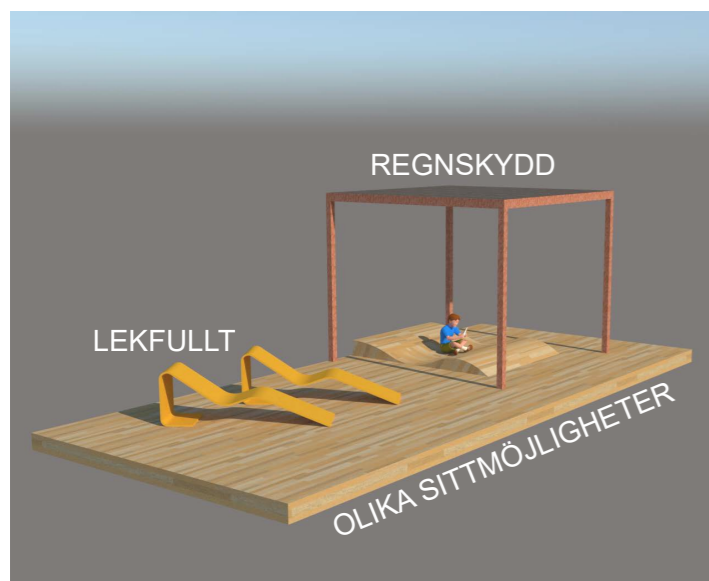
Figur 6, på följande sida, visar ett exempel på en skiss gjord för hand och i dator. Den är ritad med akvarellpennor på skisspapper med foto på befintliga torget som underlag. Skissen fotades sedan och lades in i dator. Skalfigurerna och vattenytan infogades i ombrytningsprogrammet InDesign CC 2019. Syftet var att undersöka hur torget kunde mjukas upp med hjälp av naturelement samt experimentera med presentationstekniker. Naturelementen kom sedan att användas i gestaltningen då de fungerade ihop visuellt och fyllde funktioner funna i analyserna. Presentationstekniken användes inte i gestaltningen då den ter sig just skissartad och därmed ger ett otydligt och ofärdigt intryck. Dessutom begränsar det

kreativiteten att utgå från foton av befintliga platsen.

Figur 7 visar ett exempel på en testskiss i dator med utgångspunkt i Gehls 12 urbana kvalitetskriterier. Modellen byggdes upp i Sketchup 2019 och renderades i V-Ray. Solstolarna importerades från 3D-warehouse, resterande byggdes upp från grunden.

Figur 6. Testskiss gjord för hand och i InDesign

Figur 7. Testskiss gjord i SketchUp

BAKGRUND

I denna del identifieras och förklaras masteruppsatsens kunskapsområde. Den berör platsens historia, viktiga byggnadstekniska förutsättningar och litteraturen bakom ramverket PEBOSCA samt litteraturen bakom ramverket Gehls 12 kvalitetskriterier.

HISTORIA

För att förstå målet för din plan och hur du bäst når dit, måste du också veta var du har varit förut, vilka resurser och värden du har att använda och vad nya val för framtiden innebär för det du redan åstadkommit (Stahlschmidt et al 2017). Med andra ord spelar historiebilden en viktig roll i planeringsprocessen.

FÖRRA SEKELSKIFTET

Namnet på stadsdelen Finntorp kommer från ett 1800-talstorp som låg på den plats där Setterwallska villan idag ligger (se figur 8). Villan var ursprungligen ett sommarnöje (Nacka Kommun 2013) men fungerar idag som kontorsbyggnad. Vid förra sekelskiftet var Nacka framförallt landsbygd med enstaka industrier och sommarnöjen. I Nacka fanns nämligen gott om billig mark som lämpade sig för industrianläggningar och goda kommunikationer till lands och till sjöss. Åren därpå blev industrierna allt fler och med dem kom även villabebyggelsen att ta fart. Ett samhälle började växa fram längst järnvägen Saltsjöbanan, vilken är dragen strax söder om Finntorp (se figur 8). Under första decennierna på 1900-talet fick Nacka alltmer karaktären av förstad till Stockholm. Ur Häradsekonomiska kartan kan dock utläsas att den byggda miljön var utspridd utan tydligt centrum (Ahlberg och Jenvald 1962).

FUNKTIONALISMEN LÄGGER GRUNDEN FÖR CENTRUM

I slutet på 40-talet bestämde sig kommunen för att knyta ihop Nacka med ett första samhällscentrum och att förlägga det centralt på västra Sicklaön, nämligen i Finntorp (Nacka Kommun 2013). I figur 9 utläses att delar av Setterwallska villans park och många av de sekelskiftsvillor som tidigare hade präglat Finntorp inte längre finns kvar. Det nya samhällscentrumet byggdes enligt den tidens funktionalistiska ideal. I Sverige gjorde nämligen funktionalismen sitt intåg på 1930-talet och varade fram till mitten av 70-talet (Bodin et al. 2016). Det var en motreaktion på 1800-talets täta stenstad med slutna stadsrum som ansågs släppa in för lite ljus och ge undermålig luftkvalitet och som

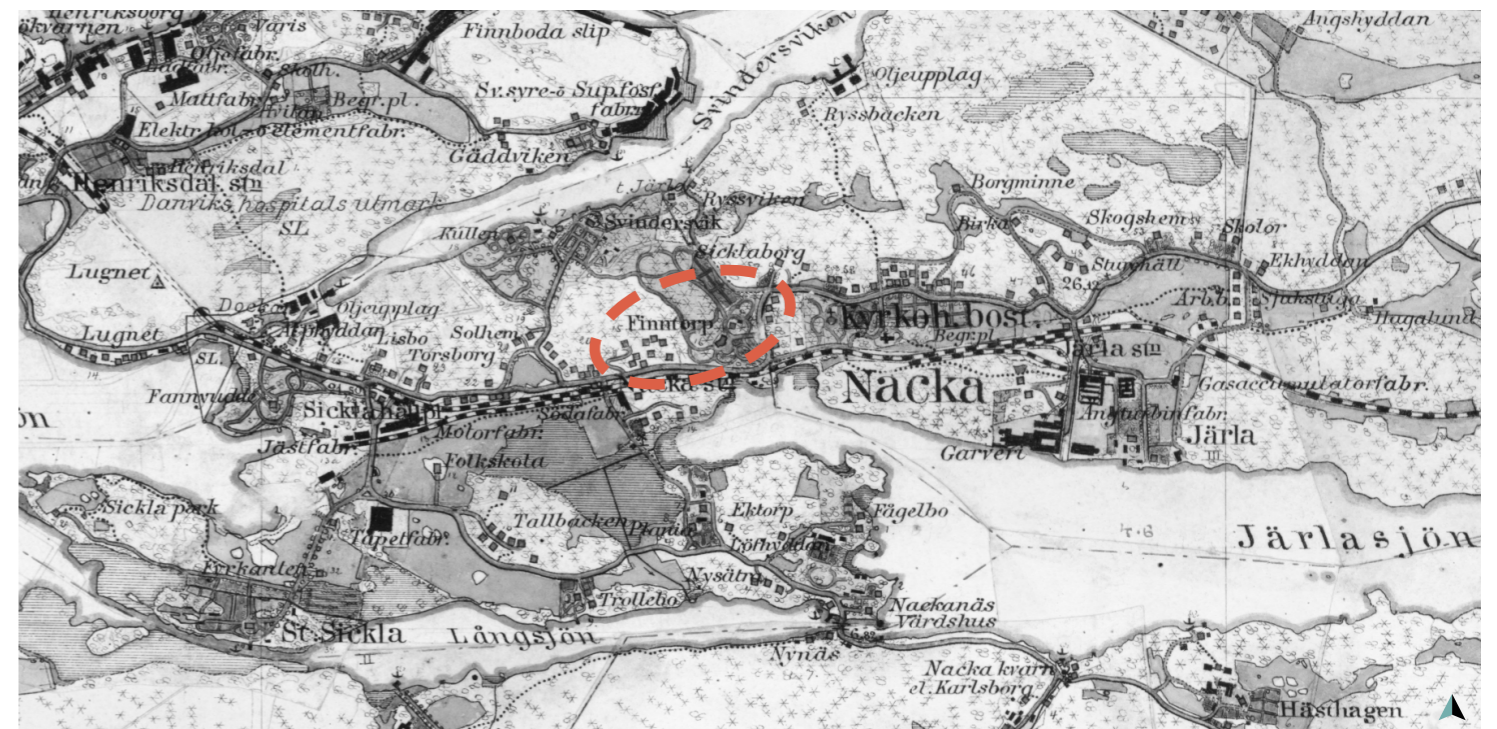
en konsekvens därav påverka folkhälsan negativt. Istället förespråkades fristående hus som släpper in rikligt med solljus, frisk luft och grönska. Stadsdelar delades upp i avgränsade bostadsområden tillräckligt stora för att kunna få ett eget litet centrum med skola, samlingslokaler och butiker. Syftet med dessa självförsörjande bostadsenkaver var att stärka social ansvarskänsla och göra boende till aktivare samhällsmedlemmar (Åström 1993).

TORGET OCH VÄSTRA AFFÄRSGATAN

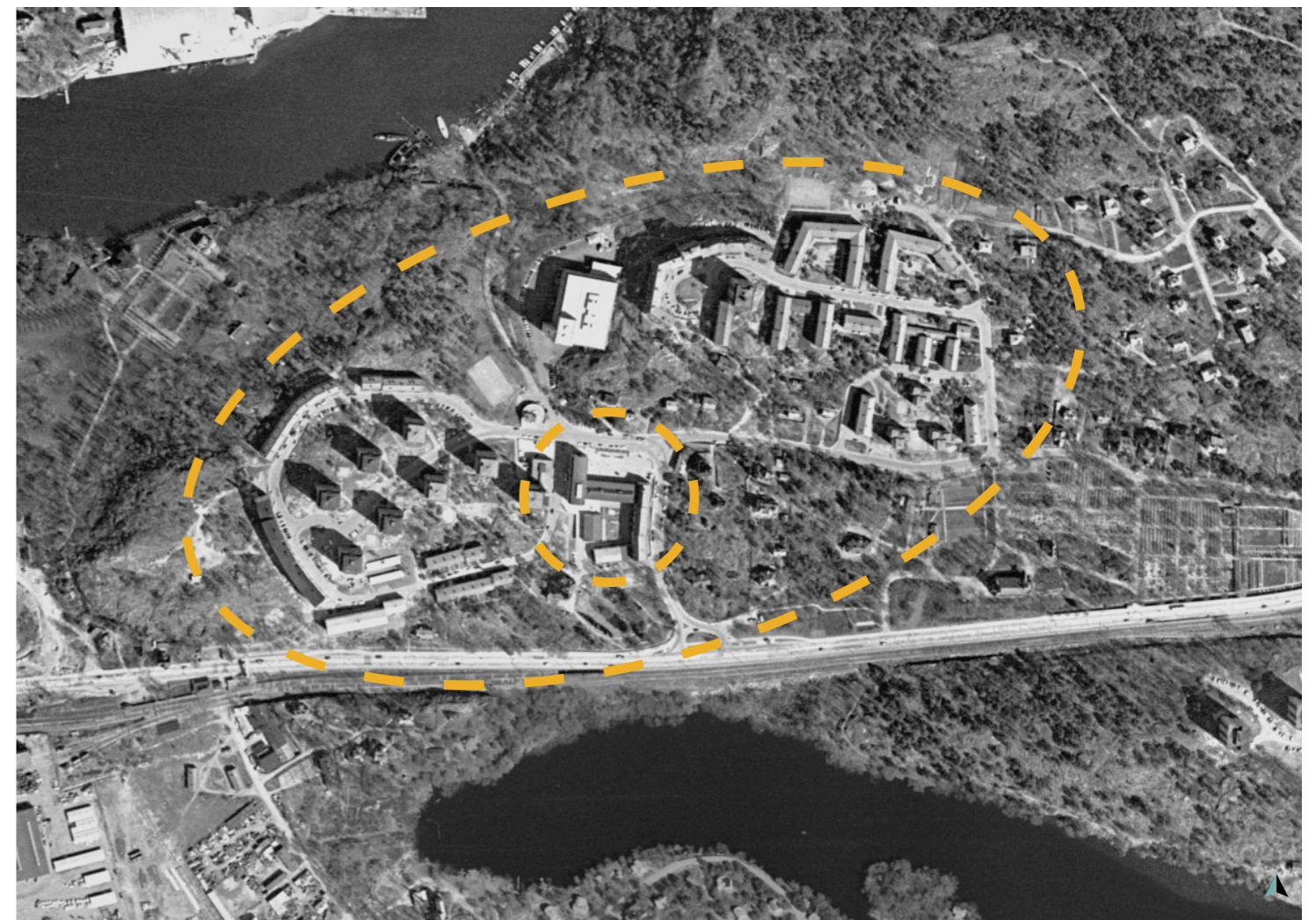
I förslag till Stadsplan 1949 beskrivs att Finntorp ska vara en del av generalplanens kärnbebyggelse i Nacka. Bebyggelsen ska utformas med olika byggnadstyper anpassade efter terräng och utgöras av rad-, lamell- och punkthus. Bland annat står att "Byggnaderna äro placerade med tanke på omväxling och trevnad i stadsbilden samt ett i görlig mån ekonomiskt byggnadsätt". I bebyggelsens tyngdpunkt och på en av de få punkter där terrängen är jämn planeras för en torgbildning med plats för affärslokaler och samlingsal (Nacka Kommun 1949). I detaljplanen för torgbildningen står att centrumbyggnadernas bottenvåningar ska förses med lokaler för bland annat samlingsal, post och stadsbibliotek samt en mindre restaurang. Byggnadernas ovanliggande våningar ska bli bostäder. Enligt samma detaljplan planeras stråket upp till torget bli affärsgata. På grund av den branta lutningen på affärsgatan så ska förgårdsmarken till affärerna sänkas i förhållande till gatunivån och på så vis skapa en tillgänglig lutning. Vad gäller övriga gatuhöjder så beskrivs det något byråkratiskt att de "anpassas till befintlig topografi och till byggnaderna samt till en kommunikationstekniskt lämplig vägprofil (Nacka kommun 1951)." Utseendet på samhällscentrumet kännetecknas av variation i byggnadstyper, antal våningar och fasadutseende samt fokus på gedigna material och hantverk (Nacka Kommun 2011).

ÖSTRA AFFÄRSGATAN

Efterkrigstiden i Sverige präglades av ett ekonomiskt försprång i europeisk jämförelse och levnadsstandarden ökade snabbt. Som ett resultat blev privatbilarna vanligare och det påverkade hur städerna planerades. Olika trafikmedels speciella

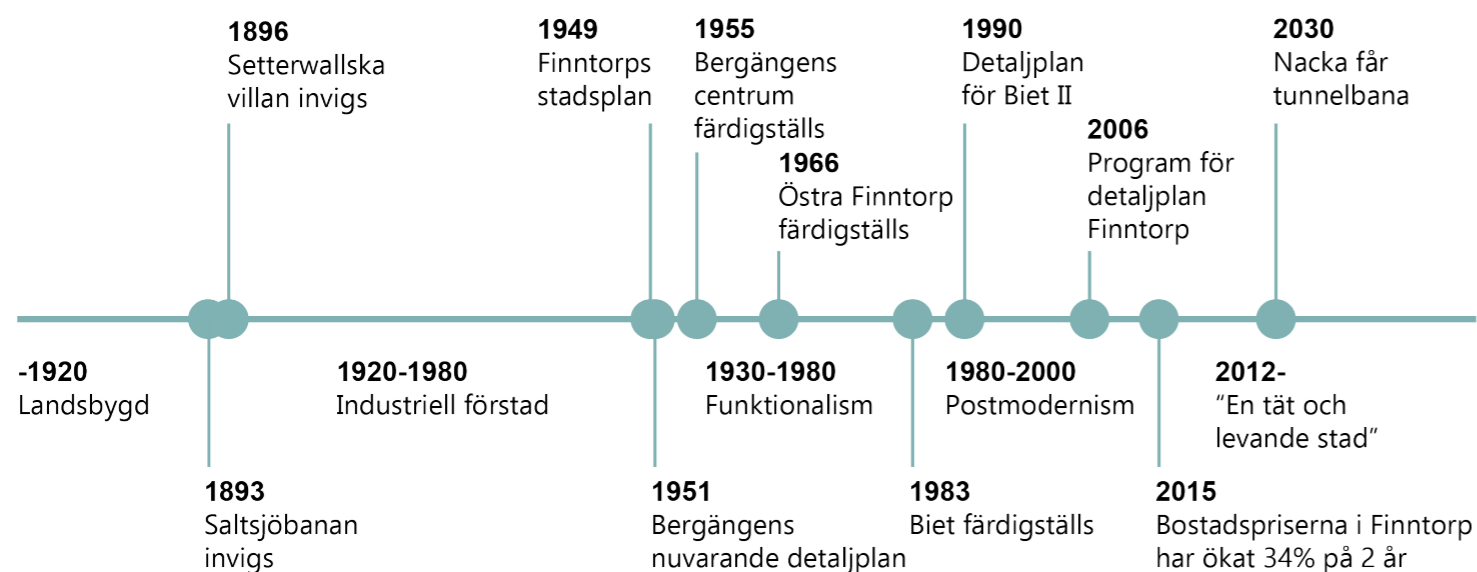
Figur 8. Häradsekonomisk karta över Västra Sicklaön från år 1901. Finntorp är inringat i rött och består framförallt av Setterwallska villan med dess spatiösa park. Bildkälla: © Lantmäteriet

Figur 9. Finntorp år 1960 inringat i orange. I bebyggelsens kärna, markerad med cirkel, syns torget och direkt sydöst om torget dess enkelsidiga affärsgata. Bildkälla: © Lantmäteriet

krav skulle tillgodoses genom trafikdifferentiering (Åström 1993) och multifunktionella stadsgator övergavs för effektiva transportvägar (Carmona et al 2010). Samtidigt ökade också andelen höghus. Den tilltagande urbaniseringen och välfärdssamhällets nya standard ställde nämligen krav på fler moderna bostäder. För att klara kraven och samtidigt hålla nere kostnaderna så industrialiserades byggandet. Det resulterade inte sällan i strikt uppradade hus i standardserier som går i samma material och fasadrymd (Åström 1993). Denna utveckling präglade Finntorps centrum på 60-talet. I Förslag till Stadsplan för Östra Finntorp (1963) beskrivs planer på en randbebyggelse i tre våningar som vetter mot Gamla Värmdövägen i söder och väster och som avses för kontor och butiker. Höjden på randbebyggelsen är tänkt spela med Bergängens bebyggelse på andra sidan vägen. Randbebyggelsens tak ska utformas som terrasser och bebyggas med fyra punkthus på åtta våningar. Vägen framför planeras bli 25 meter bred och ge plats åt en enkelriktad parkeringsgata längs butiksfasaderna, sammanlagt 24 tillgängliga parkeringsplatser. Vid den här tiden växte min pappa upp i Nacka och enligt honom var Finntorp centrum då "det flashigaste centrumet i Nacka". Med det menar han att det inte fanns andra stadsdelar i Nacka som hade lika bra service och utbud med till exempel polisstation och biograf.

POSTMODERNISTISKA SERVICEHUS

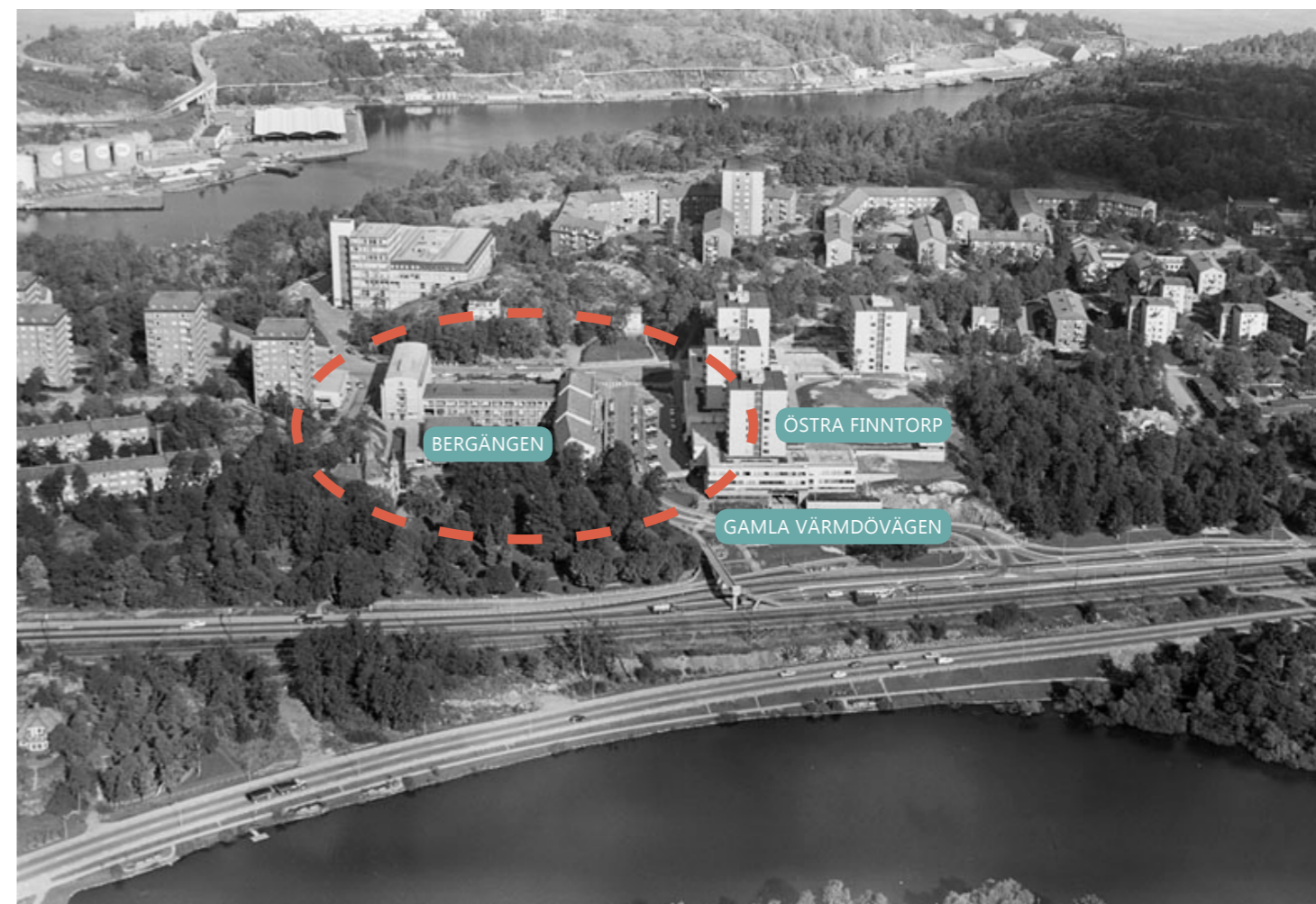

Figur 10. Historisk tidslinje för Finntorp Centrum med omnejd. Bildkälla: Rasmus Klingstedt

Det postmodernistiska stadsbyggnadsidealet fick i Sverige sitt genombrott på 1980-talet, och märktes främst i Stockholm. Det var en motreaktion på den sena funktionalismen och kännetecknades av ett ökat intresse för estetisk komplexitet och tät bebyggelse. Funktionalismens devis - sol, ljus och luft fick därmed ge vika (Åström 1993). År 1980 planerades för Biet, ett postmodernistiskt bostadshus om 8 våningar plus två terrängplan, för i första hand pensionärer men även för service och företag. Biet lokaliserades till bergsslätten direkt norr om centrum (Nacka kommun 1980). 1990 planerades för en kompletterande bebyggelse till Biet, nämligen Biet II (se figur 12) som skulle ha en utformning som harmoniserade med Biet och med resten av centrum. Funktionen skulle även här främst vara äldreboendeanläggningen (Nacka Kommun 1990). En personlig reflektion är att dessa byggnader idag ter sig dominanta vilket troligen beror på att de i enlighet med postmodernistiska ideal står tätt och är komplext utformade.

FINNTORP IDAG

Finntorp karaktäriseras idag främst av flerbostadshus från 50- och 60-tal (Nacka Kommun 2018a). Lägenheterna är vanligtvis små; om två till tre rum (Nacka Kommun 2006). Enligt Hitta.se (2019) är medelåldern 48 år. På grund av det centrala läget och bristen på bostäder så har priserna ökat markant så "att bo i Finntorp har blivit stekhet" (Mitt i Nacka 2015).

Figur 11. Finntorp Centrum år 1967 inringat i rött. Bildkälla: CC Riksantikvarieämbetet (1967)

Figur 12. Byggnaden Biet II på bergsslätten direkt norr om torget. Bildkälla: Rasmus Klingstedt (2019)

BYGGNADSTEKNISKA FÖRUTSÄTTNINGAR

De två viktigaste byggnadstekniska förutsättningarna att beakta är för det första att torget byggs på bjälklag, vilket framgår av dess detaljplan från 1951. Torget kan därmed inte grävas ur eller utan förstärkning belastas tungt. För det andra att affärsgatan överlag lutar kraftigt mot söder. En genomgång av höjdkurvorna i Nackas primärkarta visar att lutningen emellanåt är närmare 6%, bortsett från förgårdsmarken i väster som är terrasserad och därmed utgörs av flacka plan. Lutningen på affärsgatan ligger nära den rekommenderade maxgränsen för tillgänglighet på gångvägar vilken enligt Bodin et al. (2016) är 8%. Lutningen gör att gatan blir mödosam för äldre (Nacka Kommun 1990).

Figur 13. Byggnadstekniska utmaningar.
Bildkälla: Rasmus Klingstedt (2019)

PEBOSCA

Här ges en bakgrund till hur ramverket PEBOSCA utvecklades och vad PEBOSCA-resurserna innebär.

Förenta nationernas första konferens att fullt ut erkänna utmaningarna med urbaniseringen hölls 1976 i Vancouver, Canada. Konferensen gick under namnet Habitat I (UN Habitat 2019). Generalförsamlingen hade länge uttryckt sin oro över vad de beskriver som extremt allvarliga förhållanden i boendemiljöer, speciellt i utvecklingsländer. Förstärkt Internationellt samarbete ansågs vara en förutsättning

för att lösa problemen och ett åtgärdsprogram togs fram i den så kallade Vancouver declaration on human settlements (UN-documents 2019). 1996 höll Förenta nationerna en andra konferens, Habitat II, i Istanbul (UN Habitat 2019). Fortfarande såg generalförsamlingen med oro på de försämrade förhållandena i boendemiljöer. Internationella mål togs fram som sades kunna göra boendemiljöer mer säkra, hälsosamma, likvärdiga, hållbara och produktiva (UN 1996) Agendan antogs av 171 länder och namngavs Habitatagendan. Dess tankegods återspeglas idag i UN-habitat, organet till Förenta nationerna som jobbar för hållbarhet (UN Habitat 2019).

Habitatagendan är indelad i två teman, tillräckligt skydd för alla och Hållbara boendemiljöer i en urbaniserad värld. I den senare ingår paragraf 30 vilken behandlar det offentliga rummet. Den inleds med att slå fast att människans livskvalitet beror på ekonomiska, sociala, miljömässiga och kulturella faktorer. I paragrafen lyfts också fram att kvaliteten på livet till stor del beror på den fysiska och rumsliga karaktären på städer. Vidare står att människors behov av gemenskap ska vägleda gestaltningen. Målen ska vara att främja social integration, jämlikhet och hälsa samt säkerställa säkerhet och trygghet. I det ses som viktigt att öka tillgängligheten för funktionshindrade och särskilt utsatta. För att möta de många olika behov och förväntningar som stadens invånare har så ses det som eftersträvänsvärt med rumslig variation, blandning av bostadsformer och service. Vad som också lyfts fram som viktigt är respekten för platsen och dess användares historia och kultur, likaså den lokala naturen (UN Habitat 2003).

PEBOSCA är ramverket som utvecklades utifrån paragraf 30 och som mynnade ut i de så kallade sju nyckelresurserna för hållbar stadsutveckling; fysiska-, ekonomiska-, biologiska-, organisatoriska-, sociala-, kulturella- och estetiska-resurser. Kvaliteten på resurserna beror inte bara på platsens förskaffenhet utan också på omgivningens förskaffenhet och förhållandet dem två emellan (Berg et al 2010). En studie baserad på ramverket, Micro-comprehensive planning in Baltic Sea urban local areas, visar att platsers specifika kontext är central i diskussionen om hållbar utveckling (Berg et al. 2010).

FYSISKA RESURSER

Icke levande naturresurser som mark, vatten, energi och avfall (Von der Lehr 2017).

Här lyfts fram att ineffektiv mark- och vattenanvändning tillsammans med icke återvinningsbara material utgör ett hot mot miljön och människans hälsa och säkerhet (Berg & Ignatieva 2019). En lösning i arbetsområdet kan därför vara att noga ta vara på och nyttja de naturliga- och byggda resurserna och att inte göra större ingrepp än nödvändigt för att på så vis minska förbrukningen av material och energi. En annan lösning är att använda material som är eller kan bli en del av det naturliga kretsloppet.

Berg och Ignatieva (2019) menar att ett hot mot klimatet och civilisation är den ökade användningen av billiga fossila bränslen. Berg et al. (2010) skriver att mindre privat bilanvändning är viktigt för att minska behovet av fossila bränslen. Ett konkret exempel på vad det kan bidra till är att förbättra atmosfärens kvalitet (ibid.). En lösning för arbetsområdet kan vara att genom gestaltningen uppmuntra och underlätta för människor att använda cykel eller att promenera.

Under fysiska resurser beskrivs också värdet av att använda ekologiska lösningar för att rena, filtrera och extrahera miljögifter (Berg & Ignatieva 2019). En sådan lösning för arbetsområdet kan vara regnbäddar som tar hand om dagvatten.

EKONOMISKA RESURSER

Värden på olika marknader eller ekonomiska värden som varor, tjänster och informella samarbeten (Von der Lehr 2017).

Berg och Ignatieva (2019) skriver att dagens produktion av varor och tjänster allt mer anpassas efter den globala marknaden vilket får till följd att den lokala marknaden får stryka på foten. För att nå hållbarhet är det enligt dem viktigt att det finns en lika stor lokal marknad då det leder till kortare transportdistanser och en större medvetenhet hos konsumenterna om hur deras konsumtionsmönster påverkar miljön. Lokal produktion och konsumtion kan dessutom ge sociala vinster (ibid.).

Berg och Ignatieva (2019) skriver också att informell byteshandel är värdefull, såsom samåkning och delade verktyg. Det möjliggör för fler att ha råd

att tillfredsställa sina behov lokalt.

BIOLOGISKA RESURSER

Människan har behov av både natur och stad, naturen erbjuder avslappning medan staden erbjuder social och kulturell stimulans. När dagens städer förtätas försvinner många gånger tillgängliga grönytor och därmed också en viktig attraktionskraft. Därför bör det planeras för grönska genom hela den byggda miljön. Med det menas möjlighet till grönska i olika skala för alla som bor och lever i staden. En riktlinje är att erbjuda boende så väl entrégrönska (1-3 meter) som gårdsgrönska (10-30 meter) och distriktgrönska (100-300 meter) (Berg & Ignatieva 2019). Gröna städer som är rena och inte bullriga kan bidra till biologisk diversitet (ibid.). Skog och parker kan rensa luft och inge lugn. Trädgårdar kan stödja rekreation och främja hälsa (Berg et al. 2010).

ORGANISATORISKA RESURSER

Infrastruktur, planering och service (Von der Lehr 2017).

Berg et al. (2010) framhåller att dagens städer i regel domineras av privatbilar vilka orsakar stora framkomlighetsproblem. Det stora antalet bilar gör det svårt att röra sig med såväl bil som kollektivtrafik och till och med farligt och svårt att röra sig med cykel eller till fots (ibid.). Det bör därför ges lika möjligheter till gående, cyklister, kollektivtrafik och bilar. Det för inte bara med sig att antal bilar måste begränsas utan även hastigheten (Berg & Ignatieva 2019).

Idag är städer ofta planerade utifrån översiktsplanering, byggherrar som utvecklar nya kvarter eller större bolag som vill etablera sig. Stadsplanering sker mer sällan baserat på lokala stadsdelars behov av komplimenterande bostäder, arbetsplatser, grönska och service. Därför bör städer i större utsträckning byggas inifrån, med utgångspunkt i vad den lokala stadsdelen behöver och hur det sedan påverkar infrastrukturen (Berg & Ignatieva 2019).

En stor trend inom stadsplaneringen sedan andra världskriget har varit funktionsseparering, där shoppinggator, centrum, grönområden och bostadsområden har delats upp var för sig. Det har fått till följd att även människor har delats upp, till

exempel vad gäller ålder, etnicitet och social- och ekonomisk bakgrund. För att motverka segregationen och stärka sammanhållningen bör det istället planeras för mixed-use kvarter och centrum som integrerar service, kultur, resecentrum och grönstruktur (Berg & Ignatieva 2019).

På grund av dagens ekonomiska effektivisering så förlorar centrum funktioner som inte är ekonomiskt lönsamma men som likväl har ett högt socialt värde. För att värna sociala värden bör varje stadsdels distrikt (500-5000 invånare) förses med sociala generatorer som butiker, caféer, kulturhus, skolor, scener och kvartersparker (ibid.).

SOCIALA RESURSER

Enligt Berg och Ignatieva (2019) minskar generellt sätt det sociala kapitalet i dagens grannskap. Tre viktiga orsaker är förändrade fritidsvanor och mer tid som spenderas framför skärmar och på kommunikation via nätet. Emellertid behövs sociala interaktioner på lokal nivå för att ge förutsättningar för säkerhet och trygghet (ibid.). I grannskap som blir mer anonyma finns en risk att invånarna inte bara känner sig mindre trygga och utan att de också samarbetar sämre i säkerhetsfrågor. Relationer mellan människor kan stärkas genom fokus på kulturella aktiviteter som skolor, sport, lek, och genom en balans mellan privata och allmänna utomhus- och inomhus-miljöer (Berg & Ignatieva 2019).

KULTURELLA RESURSER

System av delad mening som historia, traditioner och konst (Von der Lehr 2017).

Generellt sätt prioriterar dagens grannskap sällan gemensamma egendomar, aktiviteter och traditioner. Det ger dåliga förutsättningar för lokal identitet. För att stärka den lokala identiteten bör det satsas på lokala möteslokaler som butiker och torg samt på lokala traditioner (Berg och Ignatieva 2019). Lokal kultur ger mening till invånarnas gemensamma platser (Berg et al. 2010).

Ett annat problem är att dagens grannskap sällan medvetandegör sin historia, dels för att historiska arkiv kan vara svåra att tillgå och dels för att materialet är svårt att tolka. Grannskapets historia bör därför beskrivas på ett lättförståeligt och levande sätt, till exempel med hjälp av kartor och

foton i en samlingslokal eller genom att anordna landskapspromenader (Berg & Ignatieva 2019). Att förstå historien och kunna platsen främjar mening till invånarna (Berg et al. 2010).

ESTETISKA RESURSER

Sinnesintryck från natur och kultur (Von der Lehr 2017). En plats som är attraktiv för sinnena skapar mening (Berg et al. 2010). Bevåra och skapa därför sinnrika platser; platser som är attraktiva att se på, att röra vid, att lukta på och att lyssna till och vars mikroklimat är bekvämt. Det ska även vara attraktivt att röra sig oavsett transportsätt (Berg & Ignatieva 2019).

12 URBANA KVALITETSKRITERIER

Här ges en bakgrund till Gehls litteratur bakom ramverket 12 urbana kvalitetskriterier. Rubrikerna har samma namn som respektive kvalitetskriterium.

Gehl menar att det offentliga rummets aktiviteter kan delas in i tre kategorier: nödvändiga, valfria och sociala aktiviteter. Nödvändiga aktiviteter är de vi alla behöver göra regelbundet och är ofta relaterade till att gå, som att bege sig ned till centrum för att posta ett brev. När utemiljöer är av dålig kvalitet görs bara det nödvändigaste. Valfria aktiviteter är viljestyrda, som att stå och betrakta folk eller sitta och sola, och beror av om tid finns och om platsen och vädret bjuder in (Gehl 2010a). Sociala aktiviteter beror av andra människor och kan vara konversationer, lek eller att titta på och höra andra. Dessa aktiviteter uppstår som ett resultat av valfria och nödvändiga aktiviteter; att människor tillbringar tid på samma plats, passerar förbi varandra eller bara befinner sig inom samma vy. Sociala aktiviteter är stimulerande då ingen stund är den andra lik med människor omkring sig (ibid.). Grundläggande för dessa aktiviteter anses av Gehl vara möjligheterna att gå, stå, sitta, se, höra och prata (ibid.).

MÖJLIGHET ATT GÅ/CYKLA

Människans väg bör utformas så att den följer det kortaste avståndet mellan viktiga målpunkter. Tendensen är nämligen att vilja följa den kortaste

vägen, även på trafikerade gator där genvägar innebär en säkerhetsrisk. Människan accepterar sällan stora omvägar från bestämd riktning och om slutmålet syns styr de direkt dit. Vägen bör dock inte vara helt rak och variationslös eftersom den då upplevs som mycket längre än om den delas upp i sekvenser där slutmålet inte kan ses direkt. Det kan åstadkommas genom något böjda gator som av och till övergår i torg, i varierad skala och utformning. Vidare bör gaturummet vara intimt med tydligt definierade ytor så människor inte tappar bort sig. Människan rör sig gärna längs kanter, där de upplever både den öppna ytan och detaljerna längst fasaderna (ibid.).

Ytorna bör vara enkla och praktiska att använda. Fotgängare undviker nämligen nivåskillnader eftersom det avbryter promenadrytmen och kräver mer möda. Dessutom är fotgängare med nedsatt rörelseförmåga känsliga för markmaterial vilket gör att ojämna ytor som gatsten och löst grus för det mesta är opassande (ibid.), även ytor som blir hala och blöta.

MÖJLIGHET ATT STÅ

Gehl lyfter fram kantzonen som den populäraste zonen att stå i. Där är en mindre exponerad; en kan se men blir inte uppmärksam. Mänsklig aktivitet startar oftast i kantzoner för att sedan spridas inåt, allteftersom kanterna fylls till bredden. Om platsen saknar element att luta sig mot, så som bänkar, pollare, träd och om fasaderna saknar in- och utbuktningar så är det väldigt svårt att stanna till (ibid.).

MÖJLIGHET ATT SITTA

Endast när sittmöjligheter finns kan människor stanna en längre tid. Goda sittmöjligheter banar vägen för andra aktiviteter som att äta, läsa, vila, sticka, sola, titta på människor och prata. För att förbättra kvaliteten på offentliga rummet är det därför alltid en god idé att skapa fler sittytor och att utforma dem omsorgsfullt (ibid.). Sittytor som står ombonat uppfattas ofta som mer trygga än sittytor som står öppet. Grundprincipen är att ryggen ska vara skyddad och vyn öppen (ibid.). Det bör finnas soffor och stolar som är lätta att ta sig upp ur för att tillgodose rörelsehindrades behov. Informella sittytor bör också

finnas, såsom låga murar och trappor. Dessa ger möjlighet att sitta när bänkarna och stolarna är upptagna samtidigt som de inte ser tomma ut när de inte används (ibid.).

MÖJLIGHET ATT SE

Synen är ett av våra viktigaste sinnen. Om offentliga rummet är väldigt stort så förloras möjligheten att se delar av platsen. 70-100 meter är det maximala avståndet för att människan ska kunna följa händelser och 20-25 meter för att kunna känna igen ansikten. För att kunna se behövs också tillräckligt med belysning eller ljus. Belysningen bör placeras så att ansikten går att urskilja, vilket är viktigt ur social synpunkt samt från ett trygghetsperspektiv (ibid.).

MÖJLIGHET ATT PRATA OCH LYSSNA

En förutsättning för att människor ska börja prata med varandra är att de kan mötas. Det kan underlättas genom att placera och vända sittytor mot varandra, till exempel genom böjda bänkar eller genom bänkar placerade med vinkel mot varandra (ibid.).

Möjligheten att kunna lyssna är starkt beroende av lågt brus. Endast när bakgrunds ljudet är mindre än 60 decibel är det möjligt att hålla en konversation. Överstiger bakgrunds ljudet 50 decibel förloras möjligheten att höra det mesta av annat ljud som röster och fotsteg, vilka är en viktig del av den sociala upplevelsen (ibid.).

MÖJLIGHET ATT LEKA OCH TRÄNA

En hälsosam stad förutsätter en utformning som möter behovet att frisk luft och träning. Staden bör därför integrera fysisk aktivitet i vardagligt använda miljöer. Goda miljöer för fotgängare och cyklister utgör ofta goda miljöer för barn och för äldre och inger dessutom större incitament att aktivera sig (Gehl 2010b).

För att inspirera människor till aktivitet så måste staden ge plats även till temporära evenemang som festivaler, julmarknader, konserter eller gatufester och till spontana evenemang som gatumusik och gatuteater (ibid.).

DIMENSIONERAD I MÄNSKLIG SKALA

För att skapa kontakt mellan människor är det

viktigt att utgå från människans sinnen vilka är begränsade i tid och rum. Med andra ord för att människan ska kunna komma i kontakt med andra måste utformningen göra det möjligt för människan att tydligt kunna uppfatta andra och nå dem.

Fem aspekter anses här vara särskilt viktiga: Korta distanser, låg rörelsehastighet, få barriärer och att rikta sociala ytor mot varandra. Därför förespråkas att byggnader och funktioner placeras nära varandra så att promenadavståndet blir mindre och sinnesupplevelserna tydligare (Gehl 2010a). I liten skala är det nödvändigt att omsorgsfullt jobba med varje detalj som genererar och stödjer folkliv.

Vad gäller fasader så förespråkas korta fasadsegment med många entréer för då maximeras den sociala interaktionen mellan inomhus och utomhus. Vidare bör butiksentréer ligga i nivå med markplan för att om människor inte ser butikerna så kommer de inte heller att besöka dem (ibid.).

POSITIVA SENSORISKA UPPLEVELSER

En plats attraktionskraft beror på mångfalden av sinnliga intryck. Genom att appellera till alla sinnen så kan intrycket av platsen bli positivt, till exempel genom vatteninstallationer, dofter och ljud (Gehl 2010b).

MÖJLIGHET UPPLEVA POSITIVA KLIMATASPEKTER

Gehl skriver att skandinaverna har en förkärlek till sol och grönska eftersom att de lever med mörka vintrar och korta sommarar. I denna del av Europa har grönskan därför alltid haft en framstående roll i stadsplaneringen (Gehl 2010a). Grönskan bidrar med ren luft, definierar ytor och framhäver viktiga platser. Gröna element signalerar dessutom rekreation och hållbarhet (ibid.).

SKYDD MOT VÅLD OCH BROTT

En plats faktiska- och upplevda trygghet och därmed också trevnad beror på om en är skyddad från faror såsom kriminalitet. Ett viktigt skydd mot kriminalitet är livfulla platser omgärdade av fasader med fönster så att människor kan hålla koll på varandra. Om platsen dessutom uppmuntrar låg gång- och motortrafik så hinner människor iaktta händelser och hjälpa till vid händelse av fara (Gehl 2010a).

SKYDD MOT TRAFIK OCH OLYCKOR

Folklivet påverkas negativt om trafikapparaten inte uppfattas som säker. Till exempel måste barn då gå hand i hand med sina föräldrar och äldre undviker att ta sig över gatan. En effektiv lösning är att reglera hastigheten på trafiken (ibid.).

SKYDD MOT OTREVLIGA SENSORISKA UPPLEVELSER

En plats trevnad handlar också om skydd från hårda väderförhållanden. I Skandinavien har det stora problemet alltid varit kylan som vinden för med sig. I områden med fristående flervåningshus riktas vinden mot marken och kyler ner gaturummet. I områden med låga huslängor längs smala gator passerar vinden istället över taken och skonar gaturummet. Utesäsongen kan vara så mycket som två månader längre i det senare exemplet. Mestadels av tiden efterfrågar människor direkt solljus och skydd från vind. Under alla dagar, utom de hetaste, är skuggiga parker och torg ödsliga (ibid.).

PLATSSTUDIE

I avsnittet presenteras först utfallet av SWOT-analysen av PEBOSCA som behandlar platsens koppling till sin omgivning. Sedan presenteras utfallet av analysen 12 urbana kvalitetskriterier som istället behandlar platsens innehåll. Därefter presenteras utfallet av metoderna (Räkna människor, Stationära aktiviteter, Rörelsemönster och intervjuer) som har bidragit med kunskap om platsen och dess användare och som har använts som kunskapsunderlag till de två ovannämnda analyserna.

SWOT-ANALYS AV PEBOSCA

Avsnittet presenterar resultatet från SWOTanalysen av PEBOSCA. I tabellen nedan finns därför en bedömning av varje resurs i styrkor, svagheter, möjligheter och hot. I slutet av avsnittet finns en inventeringsplan som sammanfattar de viktigaste PEBOSCA-resurserna i Finntorps centrum med omnejd. För att lättare ta till sig innehållet i tabellerna så används planen parallellt.

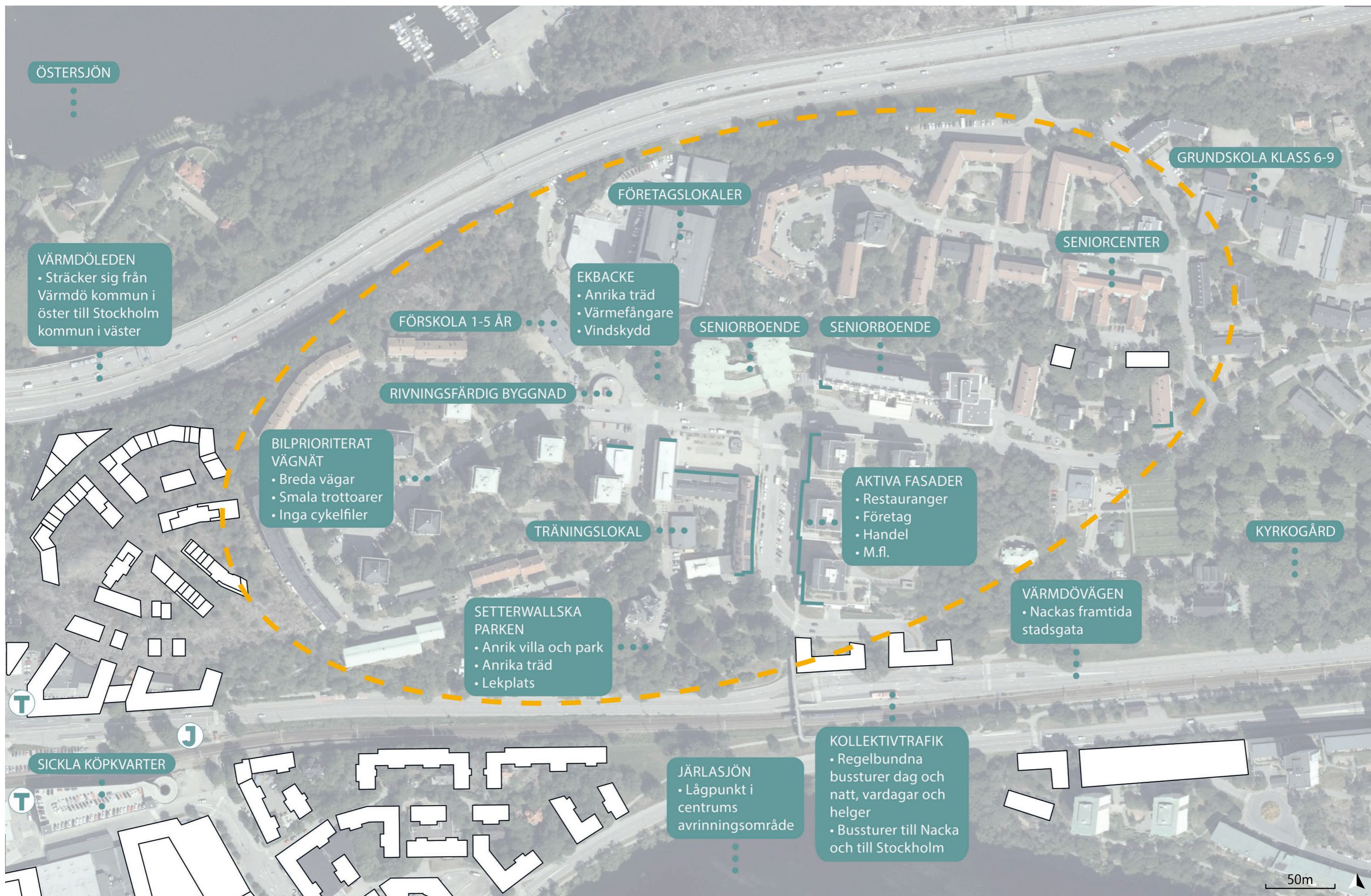
	STYRKOR	SVAGHETER	MÖJLIGHETER	HOT
FYSISKA RESURSER	<ul style="list-style-type: none"> • Setterwallska parken i söder är en viktig fysisk resurs då den utgör en grön buffertzona mot trafikleden Värmdövägen i söder. Buffertzonen minskar trafikbuller och renar föroreningar i luft och i vatten. Den blir ännu viktigare när Nacka förtätas och trafiken kan förmodas öka. 	<ul style="list-style-type: none"> • En hög andel av centrum är hårdgjord och domineras av bilar vilket för med sig hälsomässiga och miljömässiga problem som föroreningar. • Finntorps centrum ligger i Sicklasjöns avrinningsområde. Sicklasjön är dessvärre av måttlig ekologisk status och dålig kemisk status vilket beror främst på omgivningens markanvändning, trafik och på historiska industriella utsläpp. Finntorps centrum sluttar kraftigt ner mot Sicklasjöns vattenbassäng Järlasjön. Närområdet förorenar årligen Järlasjön med cirka 160 kg olja, 7 kg koppar och 4 kilo bly (Nacka Kommun 2018c). • Finntorps centrums ytor, gatumöbler och planteringar är slitna. Dessutom står en saneringsmogen byggnad direkt nordväst om torget. Det signalerar att centrum är eftersatt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eftersom att biltrafiken för med sig miljömässiga problem måste ytan de tar i anspråk minskas. En möjlighet är att anvisa bilarna till ett parkeringshus. Den saneringsmogna byggnaden nordväst om centrum skulle kunna rivas till förmån för parkeringshuset. • Föroreningarna som skapas av billandskapet kan mildras genom genomgående grönska i centrum. • Eftersom dagvatten rinner igenom centrum och kontaminerar omgivningen så är skälen goda att försöka rena dagvattnet. Med regnbäddar kan dagvattnet på naturlig väg renas och dagvattnet kan i sin tur, på naturlig väg vattenförsörja växterna. 	<ul style="list-style-type: none"> • Med förtätningen kan fler bilar komma att röra sig i området vilket riskerar leda till sämre luft och dagvatten, mer buller och svår framkomlighet för cyklister och gående. Samtidigt framkommer det i Program för detaljplaner Finntorp (2006) att boende önskar fler parkeringsplatser. Så en knäckfråga är hur bilarnas dominans kan minska utan att antalet parkeringsplatser minskar.
EKONOMISKA RESURSER	<ul style="list-style-type: none"> • Finntorps centrums breda utbud gör att en stor del av invånarnas vardagliga konsumtionsbehov kan täckas. På så vis kan centrum hållas levande samtidigt som invånarnas resebehov minskar och det gynnar inte bara invånarna utan även klimatet. • Genom Forum Finntorp (2020) anordnas allt från julmarknader till loppisar. Den sista julmarknaden år 2017 drog över 300 personer och den första år 2014 så många som 600 personer (ibid.). Tillfälliga evenemang som dessa ger möjlighet till att locka fler potentiella kunder till centrum vilket förbättrar förutsättningarna för den lokala handeln. 	<ul style="list-style-type: none"> • Finntorp är byggt för att avskärmas från omkringliggande trafikleder. Dessvärre innebär det också att dess centrum är avskärmat från potentiella kunder på trafiklederna. Det minskar kundunderlaget. • Centrum har knappt utvecklats sedan det byggdes för 60 år sedan vilket gör att det ter sig omodernt och är slitet. Det torde minska incitamentet att besöka centrum. 	<ul style="list-style-type: none"> • Genom att förse centrum med en skylt mot Värmdövägen så kan fler välkomnas till att ta del av det breda utbudet. • Upprustas centrum så att det håller modern standard och är bekvämt att använda så torde kunderna bli fler. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sickla köp kvarter är ett av de största detaljhandelsområdena i Nacka och ligger med gångavstånd till Finntorps centrum. Det i kombinationen med förtätningen i Nacka där flera lokala torg tillkommer, konkurrerar med Finntorps centrum. Dessutom ökar efterfrågan på näthandel vilket spär på konkurrensen. För att Nackabor fortsättningsvis ska besöka Finntorps centrum måste det hålla modern standard. Det är också viktigt ur klimatsynpunkt då det minskar behovet av bil i Finntorp.

TABELL 1

	STYRKOR	SVAGHETER	MÖJLIGHETER	HOT
BIOLOGISKA RESURSER	<ul style="list-style-type: none"> • Det direkta närområdet är grönt med bostadshus i park, skogbeklädda höjder, Setterwallska parken och kyrkogården. Det förser boende i centrum med såväl gårdsgrönska som distriktsgrönska. • Affärsgatans andel grönska är förvisso låg men det finns inslag av kvalitativt växtmaterial så som gamla ädellövträd vilka bidrar med svalkande skugga, vinddämpning och habitat för insekter. De två gräsytor som ädellövträden står i är tyvärr slitna men bidrar med fördröjning och rening av dagvatten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Affärsgatans låga andel grönska gör att alla inte har tillgång till entrégrönska och att det biologiska livet är lågt. Detsamma gäller för torget. Centrum utgör därmed en lucka i den större grönstrukturen i Finntorp vilket försvårar spridningen av viktiga insekter som pollinerare. I David Wettergrens arbete (2018) står att boende i centrum vill se mer grönska på torget. 	<ul style="list-style-type: none"> • Med vegetation i flera skikt (t.ex. marktäckare, buskar och träd) längs affärsgatan och på torget kan pollinerande insekter lättare röra sig i Finntorp. Det främjar biologisk mångfald lokalt och regionalt samt ökar ekosystemtjänsterna för människan som vackert blommande växter. 	<ul style="list-style-type: none"> • Att torget är byggt på bjälklag begränsar möjligheten till att markant öka andelen grönska och att ge hållbara förutsättningar för det biologiska livet. Växternas jordpolymer tvingas inneslutnas i kärl, så sköts inte växterna om regelbundet och på rätt sätt, vad gäller vatten- och näringstillförsel så riskerar de att dö. Viktigt är att välja växter av kvalitet förädlade för att klara stadens utmaningar.
ORGANISATORISKA RESURSER	<ul style="list-style-type: none"> • En observerande vandring visar att centrum är blandat vad gäller utbud. Restaurangerna erbjuder olika prisklasser och smaker; det finns restauranger för den som söker något rejält men också snabbmat och fika. Röda korset anordnar gratisaktiviteter. Det finns även utbud som kan tänkas stärka sammanhållningen i Finntorp såsom en idrottshall och föreningslokaler. I Finntorp finns också företagslokaler i olika skala och såväl skolor som äldreboenden. Blandningen av utbud gör att människor med olika bakgrund kan mötas och att centrum kan leva stora delar av dygnet, under både veckor och helger. • Kommunikationerna är goda vilket framgår av busstabellerna och vad en respondent framhåller. Det går en lokal busslinje genom centrum och på Värmdövägen går bussar till hela Nacka och till Stockholm. En promenad bort går även tåg till Stockholm och till Saltsjöbaden. I framtiden tillkommer det dessutom tunnelbanestationer i Sickla och Värmdövägen ska bli stadsgata. Det gör att det kommer bli allt lättare att ta sig till och från centrum vilket ger förutsättningar för lönsam handel. 	<ul style="list-style-type: none"> • Affärsgatan domineras av bilväg och bilparkering vilket gör att gående tvingas till omvägar och till att konfronteras med tät trafik. Det är synd eftersom affärsgatan är huvudvägen in till centrum för gående och ger ett första ovälkomnande intryck. • I Finntorp och i dess centrum finns inga cykelfiler och få fasade trottoarkanter som underlättar för cyklister att ta sig upp på gångytorna där cykelparkeringarna finns. 	<ul style="list-style-type: none"> • Om ytorna för bilar i affärsgatan görs mindre och om trottoarerna breddas kan omvägarna för fotgängare göras färre och kortare. Det skulle göra det bekvämare för fotgängare att använda centrum. • Med cykelfiler och fasade trottoarkanter uppmuntras även cyklister att använda centrum. Detta signalerar att även icke bilburna är välkomna och därmed att centrum är en social plats. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lägenheterna i Finntorp är små vilket riskerar homogenisera befolkningen och därmed bidra till segregationen i Nacka. Den vanligaste lägenhetsstorleken om två rum och kök begränsar till exempel barnfamiljers möjlighet att bosätta sig i området. Homogeniseringen i detta avseende motverkas dock något av att det finns stora skolor i området.

	STYRKOR	SVAGHETER	MÖJLIGHETER	HOT
SOCIALA RESURSER	<ul style="list-style-type: none"> • Intervjuerna och observationerna av Rörelsemönster visar att centrum besitter en rad sociala generatorer. Bland annat bageriet som jag själv besökte och tyckte höll hög kvalitet vad gäller maten och servicen. Inredningen är från 50-talet och välbevarad vilket gör att det representerar centrumets karaktär och skapar identitet. En till social generator är Forum Finntorp, en avgiftsfri ideell förening för alla som ställer upp på föreningens principer. De säger sig arbeta för ökad samhörighet och för att påverka utvecklingen på ett ansvarsfullt och socialt hållbart sätt. De anordnar studiecirkel, marknader och arbetsgrupper (Forum Finntorp 2019). 	<ul style="list-style-type: none"> • Den främsta entrén till centrum är affärsgatan söder ifrån. Eftersom Affärsgatan är så bilprioriterad blir första intrycket att Finntorp inte är en plats för fotgängare att tillbringa tid utan en plats för effektiv handel med bil. • Aktiviteterna är få, enbart boule och soffor. • Säkerheten längst affärsgatan är låg i och med de många möten med trafik i hög hastighet som gående tvingas utstå. 	<ul style="list-style-type: none"> • Genom att placera ut och formge varierade aktivitetsytor och sittytor på torget och längs affärsgatan kan fler människor tillbringa tid utomhus och möta andra. Aktivitetsytornas utformning måste ta hänsyn till att det i Finntorp finns många skolbarn och pensionärer • Genom farthinder kan hastigheten kopplat till bilburen trafik minska och gående kan röra sig säkrare. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eftersom trafikapparaten är rörig finns en olycksrisk där oskyddade trafikanter, barn och äldre riskerar mest. Olyckor i centrum sker redan nu, ett exempel är från år 2013 då en cyklist blev påkörd av en bil (NVP 2013). Risken för olycka kan göra att människor undviker centrum eller vissa delar av det vilket påverkar det sociala livet negativt.
KULTURELLA RESURSER	<ul style="list-style-type: none"> • De historiska lagren är tydliga och kontrastrika. Setterwallska villan med park förtäljer om 1800-talets ståndsmässiga sommarnöjen. Finntorps 50- och 60-tals bebyggelse berättar om funktionalismen och kulturen kopplad till industriarbetarna. Byggnaderna norr om centrum är från 80- och 90-talet och förtäljer om postmodernismen. Variationen av olika stadsbyggnadsideal gör centrum intressant att betrakta och lära sig mer om. Det visar Forum Finntorp (2019) som har en grupp som undersöker vad Finntorp har varit, är och ska bli. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eftersom att centrum består av byggnader från många olika tidsepoker går varje tidsepoks historiska kontext till viss del förlorad. Finntorp centrumets karaktär kan vid en första anblick te sig komplex och svårförstålig. Det framkommer också i intervjuerna, där en respondent talar om behovet av en ny formgivning som knyter ihop. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eftersom Finntorp är Nackas första samhällscentrum så är Finntorps historia viktig för Nacka och tål att lyftas fram. Genom informationstavlor i Finntorp kan de historiska lagren medvetandegöras och dess kontexter förtydligas. • Det behövs också en utformning av centrum som knyter ihop de olika stadsbyggnadsidealerna och därmed ger en sammanhängande karaktär till centrum. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ett hot är att kulturella institutioner inte alltid bär sig ekonomiskt och därmed riskerar försvinna trots att de är uppskattade, som till exempel år 2003 då Finntorps filialbibliotek lades ned och 2008 då bokcaféet i seniorboendet Biet lades ned. En boende i Biet var då orolig för att de inte längre skulle ha någonstans att träffas (NVP 2007).
ESTETISKA RESURSER	<ul style="list-style-type: none"> • Lokalklimatet är behagligt. Bergsslätten norr om centrum skyddar mot kalla nordanvindar samt fångar upp solljusets värme från söder. Affärsgatan lutar kraftigt mot söder och fångar därmed också upp solljusets värme. Torget är föga skuggat dagtid på grund av lamellhusets låga höjd i söder. • De stora träden söder och norr om centrum utgör en fond till centrum och förstärker därmed upplevelsen av grönska i centrum. 	<ul style="list-style-type: none"> • Affärsgatan består till stor del av asfalterade ytor och långa enhetliga fasader föga tilltalande för sinnen i och med avsaknaden av detaljer, kontraster, textur, lukt och ljud. Det mest dominantaste sinnesintrycket är bullret från trafiken på Värmdöleden i norr, på Värmdövägen i söder samt från trafiken inne i centrum. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eftersom biltrafiken skapar buller, behövs bullerdämpare och maskerande ljud som för tankarna till rekreation och avkoppling såsom rinnande vatten och grönska. • Eftersom närområdet är mycket grönt krävs inte mycket grönska i centrum för att förstärka upplevelsen av centrum som grönt, till exempel genom planteringar med buskar och träd. Växter som doftar och vattenspel som porlar kan uppmuntra människor att stanna till och uppleva centrum. • Om träden i Setterwallska parken beskärs så kan vyerna mot Järla sjöns vatten öppnas upp. 	<ul style="list-style-type: none"> • Centrum är så slitet att det i sina delar ser eftersatt och bortglömt ut. Det kan leda till att människor visar mindre respekt för centrum och följaktligen behandlar det därefter.

TABELL 3

Figur 14. Inventeringsplan baserad på PEBOSCA, med fokus på centrums kontext. Vita former är planerad bebyggelse, T:et markerar tunnelbanestationen som ska stå klar 2030, övrigt är nutid. Bildkälla © Lantmäteriet.

12 KVALITETSKRITERIER – ANALYS AV AFFÄRSGATAN

Avsnittet analyserar affärsgatan utifrån Gehls 12 urbana kvalitetskriterier. En samlad bedömning görs av varje kvalitetskriterie med bedömningsgraderna negativ, neutral och positiv, där negativ anges med röd prick, neutral med gul och positiv med grön. Analysplanen (figur 39, sida 28) sammanfattar bedömningen av Affärsgatan och torgets kvalitetskriterier. Bildkällor: Rasmus Klingstedt (2019).

Figur 15

● SKYDD MOT TRAFIK OCH OLYCKOR

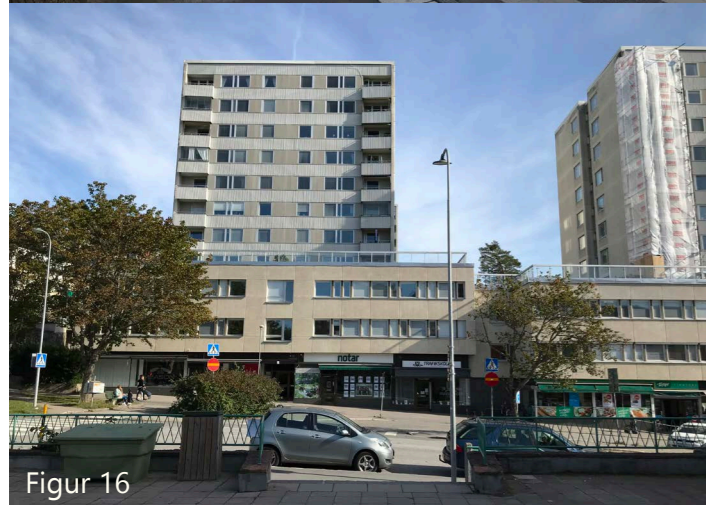
Affärsgatan signalerar biltrafik då ytorna för bilar kraftigt dominerar (-), gående förpassas till smala trottoarer (-) och övergångsställena är så många som fem stycken (-). Här går fotgängaren på bilens villkor.

● SKYDD MOT VÅLD OCH BROTT

Du kan känna dig trygg i att det oftast är ögon på gatan (+), dels på grund av bottenvåningarnas dagsöppna butiker och kvällsöppna restauranger och dels på grund av bostäderna i övervåningarna.

● SKYDD MOT OTREVLIGA SENSORISKA UPPLEVELSER

Området är bullrigt. I Nackas Program för detaljplan Finntorp (2006) framkommer att hela affärsgatan är utsatt för 60 decibel. Det är som värst under rusningstrafik eller när Saltsjöbanan passerar förbi, vilket den gör två gånger i halvtimmen (-). Större delen av gaturummet utgörs av asfalterad yta för bilar, vilket gör det dammigt (-). Belysningsstolparna signalerar trafikled snarare än centrum (-). Ett träd och ett buskage är mycket slitet och håller på att dö, se figur 16 (-).

Figur 16

Figur 17

Figur 18

Figur 19

Figur 20

Figur 21

● MÖJLIGHET ATT GÅ/CYKLA

Affärerna på den västra sidan är förpassade till förgårdsmark under marknivå. För att komma över till affärerna på den östra sidan behöver du gå via trappa eller ramp (-), sedan passera fyra trottoarkanter (-), alternativt gå runt området och passera två övergångsställen (-). Handledarna längs parkeringsplatsen minskar framkomligheten (-). Trafiklösningen försvårar helt enkelt för fotgängaren. Det finns ingen infrastruktur för cyklar, annat än ett litet cykelställ inträngt i ett hörn i östra affärsgatan (-).

● MÖJLIGHET ATT STÅ

Affärsgatan i väster har bred förgårdsmark (+) och mur/handledare att luta sig mot (+). Dock upplevs det inte som trevligt stå i förgårdsmarken då den är avskärmad och mörk (-). Det kan vara en anledning till att observationen av stationära aktiviteter och rörelsemönster visar att få rör sig där. Trottoarerna i öster är smala (-), likaså förgårdsmarken (-). Förgårdsmarken erbjuder inte heller möjlighet att luta sig mot något (-) eller att titta på något annat än det i butikerna (-).

● MÖJLIGHET ATT SITTA

Det finns för få sittplatser; bara tre soffor längs gatan (-). De har liknande utformning vilket gör att det inte finns möjlighet att sitta på olika sätt eller lägga sig ned (-). Ett ytterligare minus är att två av dem inte erbjuder skydd i ryggen (-). Dock positivt att de står både i sol och skugga (+). De är bekväma att sitta upprätt på då de är försedda med ryggstöd. (+).

● MÖJLIGHET ATT SE

Siktlinjen genom affärsgatan erbjuder vegetationstät fond i båda riktningarna vilket minskar känslan av trafik (+). Gaturummet är inte större än att du kan överblicka det och se vad som händer (+). Dessvärre är fotgängarnas ytor som öar i ett billandskap vilket ger ett hårt och rörigt visuellt intryck (-). Dessutom finns få ställen där en kan stå eller sitta i syfte att följa folklivet (-).

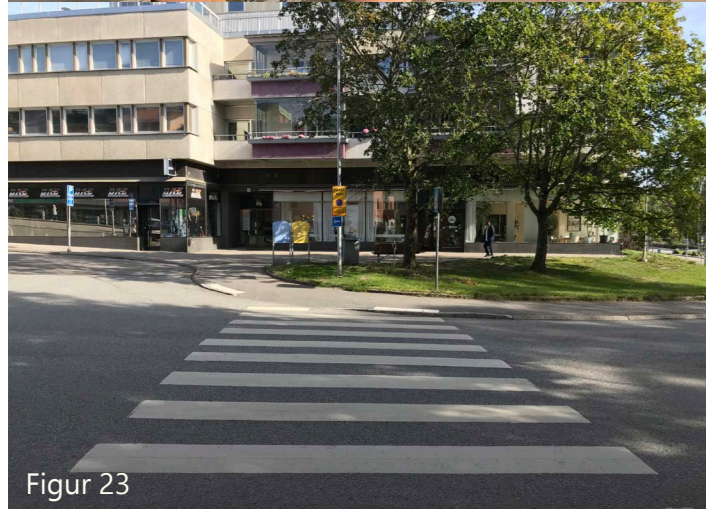
Figur 22

● MÖJLIGHET ATT PRATA OCH LYSSNA

Det är mycket buller längs gatan. När Saltsjöbanan åker förbi eller bilar accelererar så förloras uppmärksamheten en aning (-). Västra affärsgatans lägre nivå i förhållande till bilvägen, se figur 26, minskar upplevelsen av trafikröran och underlättar att prata och lyssna (+). Gatans tre soffor står isolerade och är inte breda vilket försvårar möjligheten att sätta sig och prata med andra (-).

● MÖJLIGHET ATT LEKA OCH TRÄNA

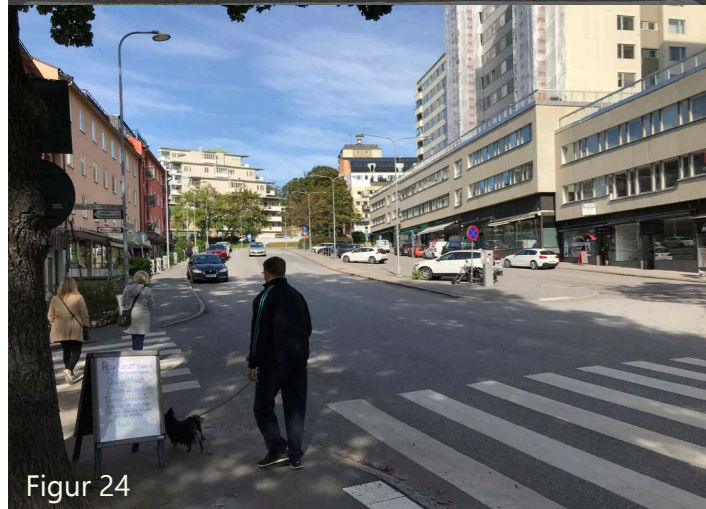
Ingen större möjlighet att göra annat än att shoppa och att sitta på soffor (-).

Figur 23

● DIMENSIONERAD I MÄNSKLIG SKALA

Gaturummet är inte bredare, längre eller högre än att du med stor detaljrikedom kan se vad som finns och vad som händer överallt (+).

Figur 24

● MÖJLIGHET ATT UPPLEVA POSITIVA KLIMATASPEKTER

Gatans lutning mot söder ger sol under dagen. Trots att det var 13 grader ute kunde jag stå utomhus i en timme utan att frysa, om än med fodrad jacka (+). Det finns även stora träd som ger skugga (+).

Figur 25

Figur 26

● POSITIVA SENSORISKA UPPLEVELSER

Affärsgatan i väster bjuder på varierade butiksfönster (+), likaså den turkosgröna handledaren som återkommer genom hela gatan (+). Markmaterialet i kvadratiska plattor signalerar stadsmässighet snarare än transport (+). Förgårdsgrönska och planteringar doftar gott och är vackra att titta på (+) Fasaderna i öster är enformiga; saknar variation (-). Gräsytorerna är upptrampade, se figur 20 (-). Ädellövträden i gräsytorerna är dock friska och bidrar med ekosystemtjänster i form av skugga och svalka (+). Bilens dominans (-), buller (-), föroreningar (-) och den röriga trafiken (-) gör dessvärre att samlade betyget blir negativt.

12 KVALITETSKRITERIER – ANALYS AV TORGET

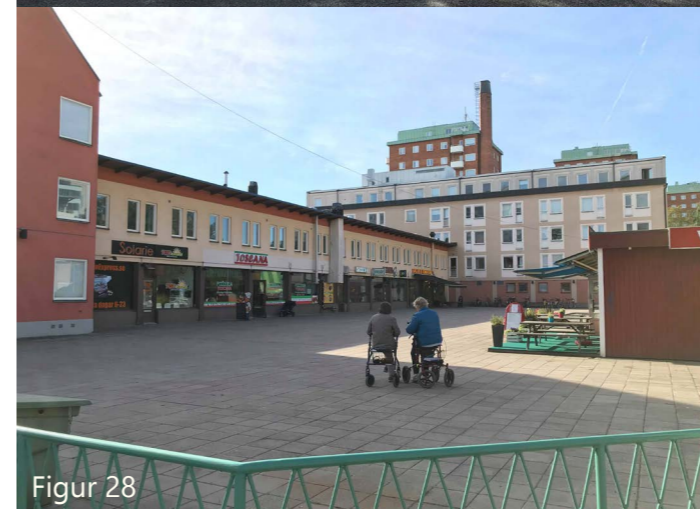
Denna del analyserar Torget utifrån Gehls 12 urbana kvalitetskriterier på samma sätt som för affärsgatan.

Figur 27

● SKYDD MOT TRAFIK OCH OLYCKOR

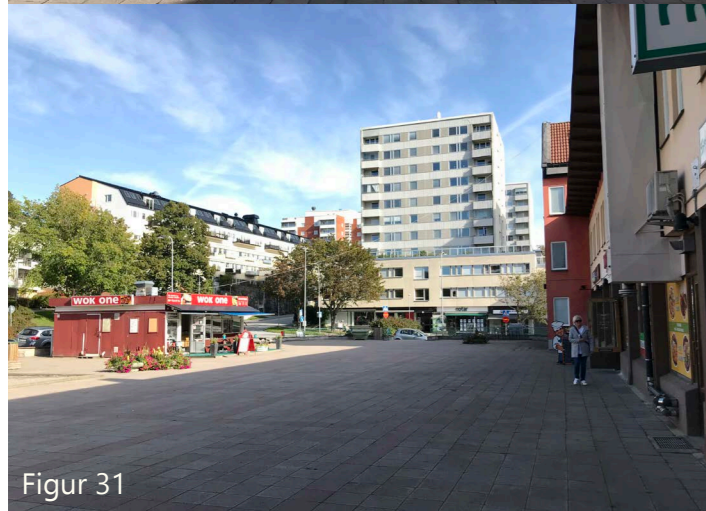
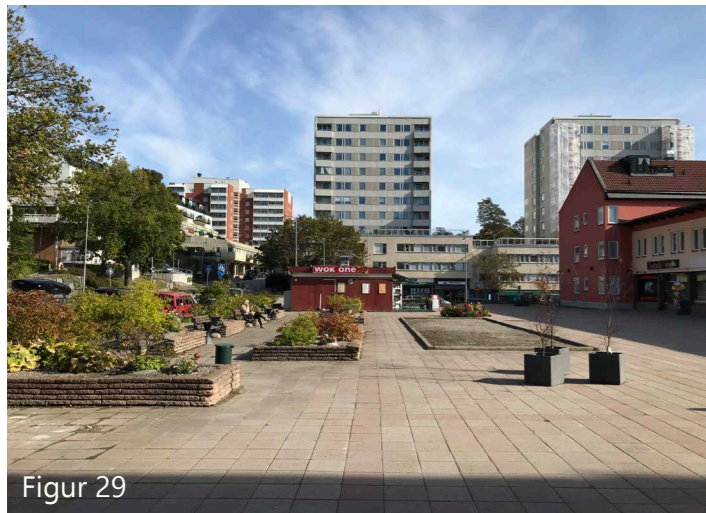
Torget omsluts av tydliga kanter vilka håller trafiken utanför (+).

Figur 28

● SKYDD MOT VÅLD OCH BROTT

Det är god sikt på torget med entréer på varje sida, så en kan identifiera potentiella faror i tid och snabbt ta sig ut ur torget om så skulle behövas. Det ger känsla av visuell kontroll (+). Dagtid är restaurangerna öppna och det är mycket rörelse på torget vilket gör att en kan tillkalla hjälp i händelse av fara (+). Nattetid är torget ödsligt (-) och belysningen obefintlig (-) vilket gör att en känner sig mer utsatt.

● SKYDD MOT OTREVLIGA SENSORISKA UPPLEVELSER

Enligt program för detaljplaner Finntorp (2006) är bullret över 55 decibel (-). Bullret upplevs dock inte som stressande eftersom bullerkällan (trafiken) är avskärmad visuellt (+). Det finns inget regnskydd (-), bortsett från de restaurangerna erbjuder. Inga sittytor står i skugga, bortsett från restaurangernas, så det kan vara svårt att skydda sig från solen sittandes (-).

● MÖJLIGHET ATT GÅ/CYKLA

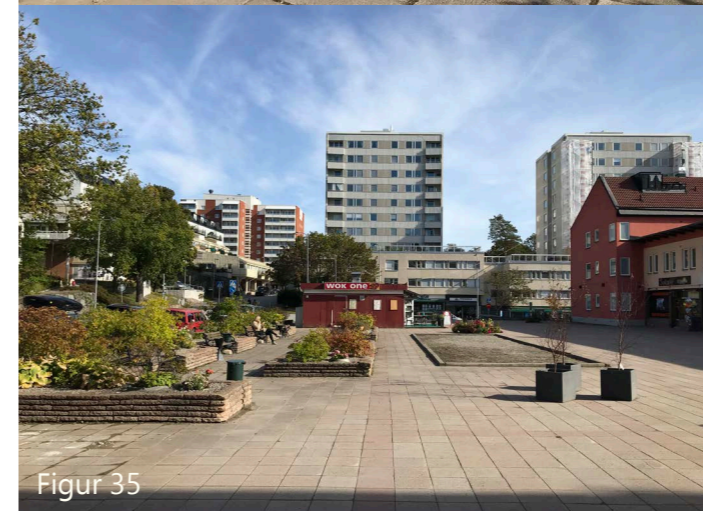
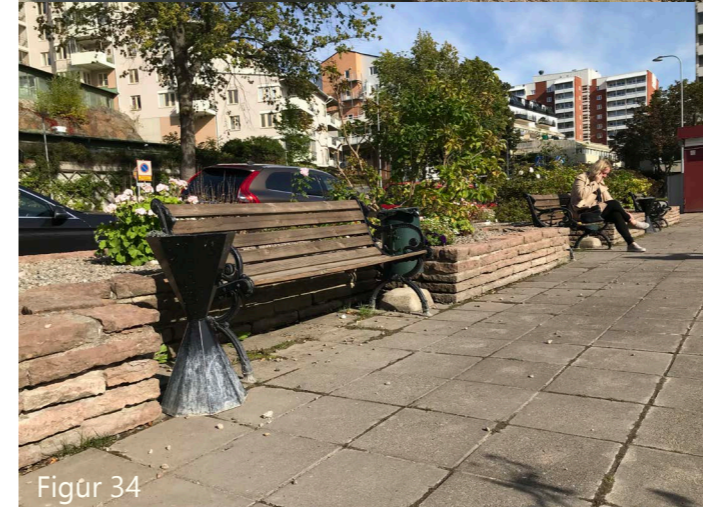
Det finns gott om utrymme att röra sig på (+) och markbeläggningens yta är jämn (+). Dock är tillgängligheten i entréerna mot affärsgatan dålig (-). Wokrestaurangen är upphöjd och inte tillgänglig (-). På torget finns gott om cykelparkeringar (+) och som en respondent berättar och vilket figur 30 visar så uppskattar barn att cykla på torget (+).

● MÖJLIGHET ATT STÅ

Det finns inget att luta sig mot eller att hänga vid (-). De som står på torget gör det på öppna ytan.

● MÖJLIGHET ATT SITTA

Sofforna på torget är sköna då de har ryggstöd (+) och skydd i ryggen (+), dock är de standardmässigt utformade och därmed inte spännande (-). Platsen är tryggt intim (+) med stimulerande vy mot de detaljrika fasaderna och butiksfönstren (+). I förhållande till affärsgatan är sofforna gömda bakom kiosken vilket torde minska användningen (-). Det finns inga andra sittplatser, varken i skugga eller i annan riktning än mot söder (-), bortsett från restaurangernas. På grund av solläget hade det varit önskvärt med sittmöbler som har lutat ryggstöd (-).

● MÖJLIGHET ATT SE

Kioskbyggnaden är sliten och blockerar delar av sikten in mot torget och ut från torget och förstärker intrycket av att torget är i behov av upprustning (-). Annars är vyn mot torget stimulerande med variation i byggnadshöjd, fasadmateriell och butiksfönster (+). Människor som rör sig över torget och till butikerna ger dynamik i vyerna (+). Belysningen är undermålig vilket gör att platsen känns som ett mörkt vakuum nattetid (-).

● MÖJLIGHET ATT PRATA OCH LYSSNA

De enda allmänna sittplatserna på torget står på rad, isolerade från varandra vilket gör att de inte uppmuntrar till att vara social (-). Människor umgås frekvent på wokrestaurangens uteservering (+) men att vara där kostar pengar (-).

● MÖJLIGHET ATT LEKA OCH TRÄNA

Torget har gott om öppen yta skyddad från trafik där en respondent berättar att barn cyklar (+). Efter en konversation med en kassör på en av restaurangerna så framkommer att boulevarden används regelbundet av äldre. Det tycks därför vara en värdefull social aktivitet (+). Det tål dock att tilläggas att aktiviteten kräver att utrustning tas med och är därmed inte spontan (-). Det finns inte förutsättningar att göra mycket annat så människor med andra preferenser uppmuntras inte aktivera sig (-).

● DIMENSIONERAD I MÄNSKLIG SKALA

Byggnaderna är på två, tre och fem våningar vilket gör att de lätt uppfattas i sin helhet så att interaktion kan ske mellan personer på torget och de i lägenheterna (+). Torget är inte större än att du kan interagera med andra, oavsett var de befinner sig, vilket skapar sociala kontaktytor (+). Den branta slänten norr om torget hjälper till rama in torget och förstärka känslan av att torget är en plats (+).

Figur 37

● MÖJLIGHET ATT UPPLEVA POSITIVA KLIMATASPEKTER

Den låga byggnaden i söder gör att solen når torget (+). Den södra byggnadens överhäng gör att skugga finns närmast fasaden (+).

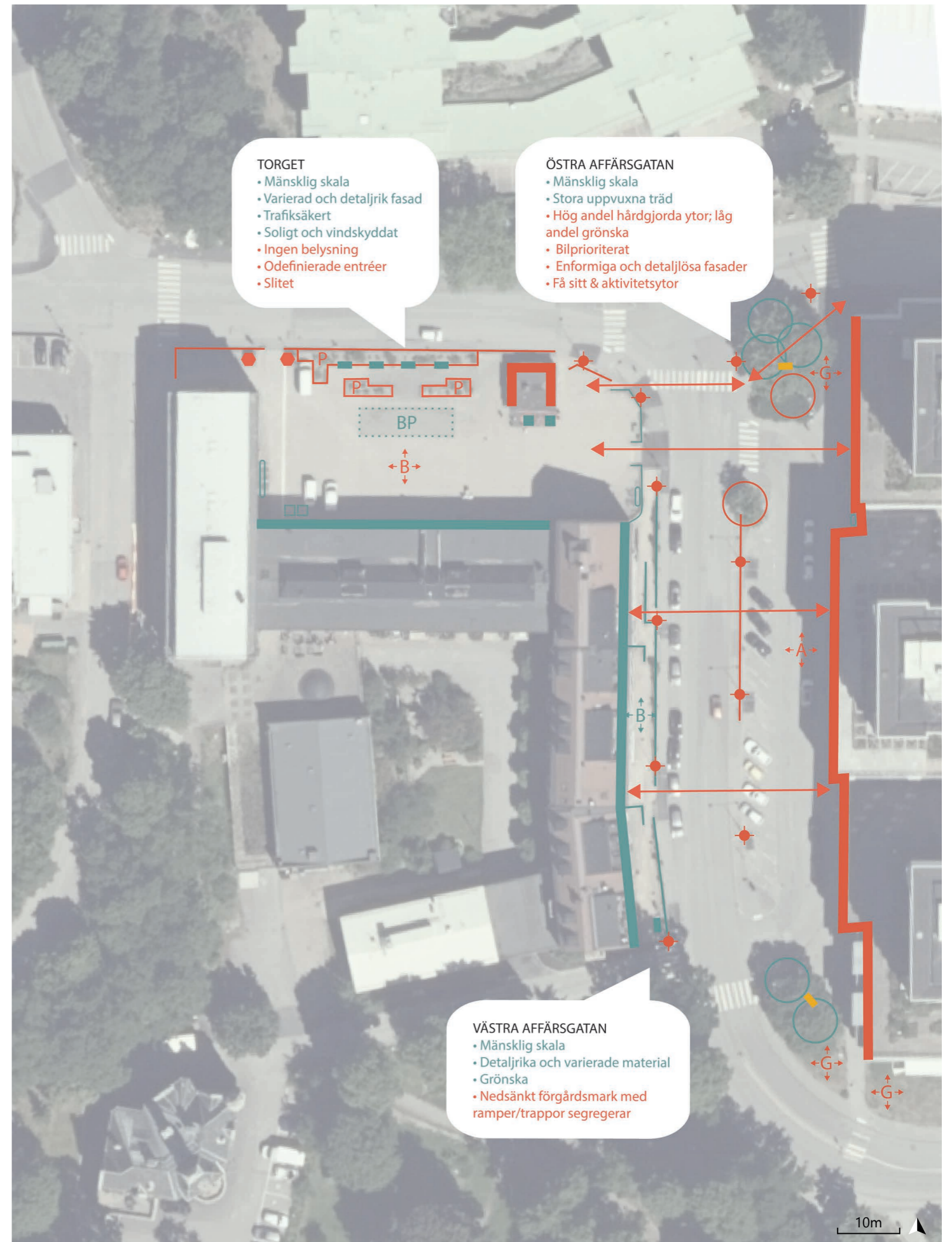
Figur 38

● POSITIVA SENSORISKA UPPLEVELSER

Vyn mot fasaderna är stimulerande, då fasaderna bjuder på variation och detaljrikedom (+). Torget är stort och markbeläggningen saknar kontraster vilket ger ett enförmigt intryck (-). Grönkan på torget är gles vilket bidrar till att torget känns hårt (-). Planteringsytorna innehåller växter som är vanliga i den privata trädgården, vilket kan signalera att torget främst är till för de boende (-). I norra entrén står sopkärl som också signalerar att torget främst är för boende (-). Det minskar torgets dragningskraft. Grönkan täcker inte planteringsytorna vilket gör att planteringsgruset blottas och det kan upplevas som ovårdat (-). Muren som ramar in torget är trasig vilket starkt bidrar till att torget upplevs som eftersatt (-).

STYRKOR MARKERAT I GRÖNT
NEUTRALT MARKERAT I GULT
SVAGHETER MARKERAT I RÖTT

- ⊙ BELYSNINGSTOLPAR
- HANDLEDARE/MUR
- SOPSTATION
- SOFFA
- CYKELPARKERING
- FLYTTBAR MÖBELGRUPP
- MÖBELGRUPP
- BUTIKSFASADER
- TRÄD/BUSKAGE
- ↔ KOPPLINGAR MELLAN PLATSER & FUNKTIONER
- ↕G↕ GRÄSYTA
- P PLANTERING
- ↕A↕ ASFALTSYTA
- ↕B↕ BETONGPLATTOR
- BP BOULEPLAN

Figur 39. Sammanfattning av bedömningen av 12 urbana kvalitetskriterier. Bildkälla © Lantmäteriet

RÄKNA MÄNNISKOR

Vid första tillfället fredagen 2019-09-27 klockan 11:50 – 12:05 registrerades 88 människor varav fem cyklade och en använde rullator. Vid andra tillfället samma dag klockan 14:00 – 14:15 registrerades 76 människor varav fyra cyklade och ett par gick med barnvagn.

Det pekar på att Finntorp används frekvent av fotgängare men också av hjulburna.

STATIONÄRA AKTIVITETER

Baserat på de två observationstillfällena nedan så beskrivs vad människor gör när de tillbringar sin tid i Finntorps centrum.

11:50 – 12:35

Fyra tjejer i lägre tonåren trängs på östra affärsgatans norra soffa medan de äter godis och dricker läsk. Två tjejer i samma ålder kommer ut från matbutiken med varsin glass. Utanför mäklarfirmans står en äldre kvinna och läser och väntar på att östra affärsgatans norra soffa ska bli ledig, när den blir det sätter hon sig snabbt. Ett vuxet par går iväg med varsin glass. En äldre man och kvinna står och pratar utanför matbutiken och längre ner på gatan hälsar två personer på varandra. På en av torgets soffor sitter en man och röker. En annan man sitter i t-shirt och solar på wokrestaurangens uteservering. En pappa med son och dotter äter mat på samma uteservering och ser ut att trivas i solen.

14:00 – 14:45

Två äldre kvinnor står på torget i solen och lutar sig mot varsin rullator. Två män solar på wokrestaurangens uteservering. En äldre man sitter och vilar på östra affärsgatans södra soffa. Tre tjejer i lägre tonåren står intill och snackar, en har hund. En man sitter på östra affärsgatans norra soffa. Sedan kommer en äldre dam med rullator och sätter sig där. Tre tjejer i lägre tonåren köper med sig glass från matbutiken.

RÖRELSEMÖNSTER

Baserat på de två observationstillfällena nedan så beskrivs hur människor rör sig i Finntorps centrum.

11:50 – 12:35

Vid denna tidpunkt är det inte helt förvånande mycket rörelse utanför ställen som erbjuder mat. De flesta rör sig till och från matbutiken, därefter kommer pizzerian och bageriet som drar strax över tio kunder vardera. Sushirestaurangen och wokrestaurangen kommer tätt därefter. De flesta tar med sig mat från restaurangerna. Många fotgängare rör sig genom östra delen av affärsgatan och genom torget, till och från busshållplatsen på Värmdövägen. Ibland rör sig även cyklister och joggare längst denna sträcka.

14:00 – 14:45

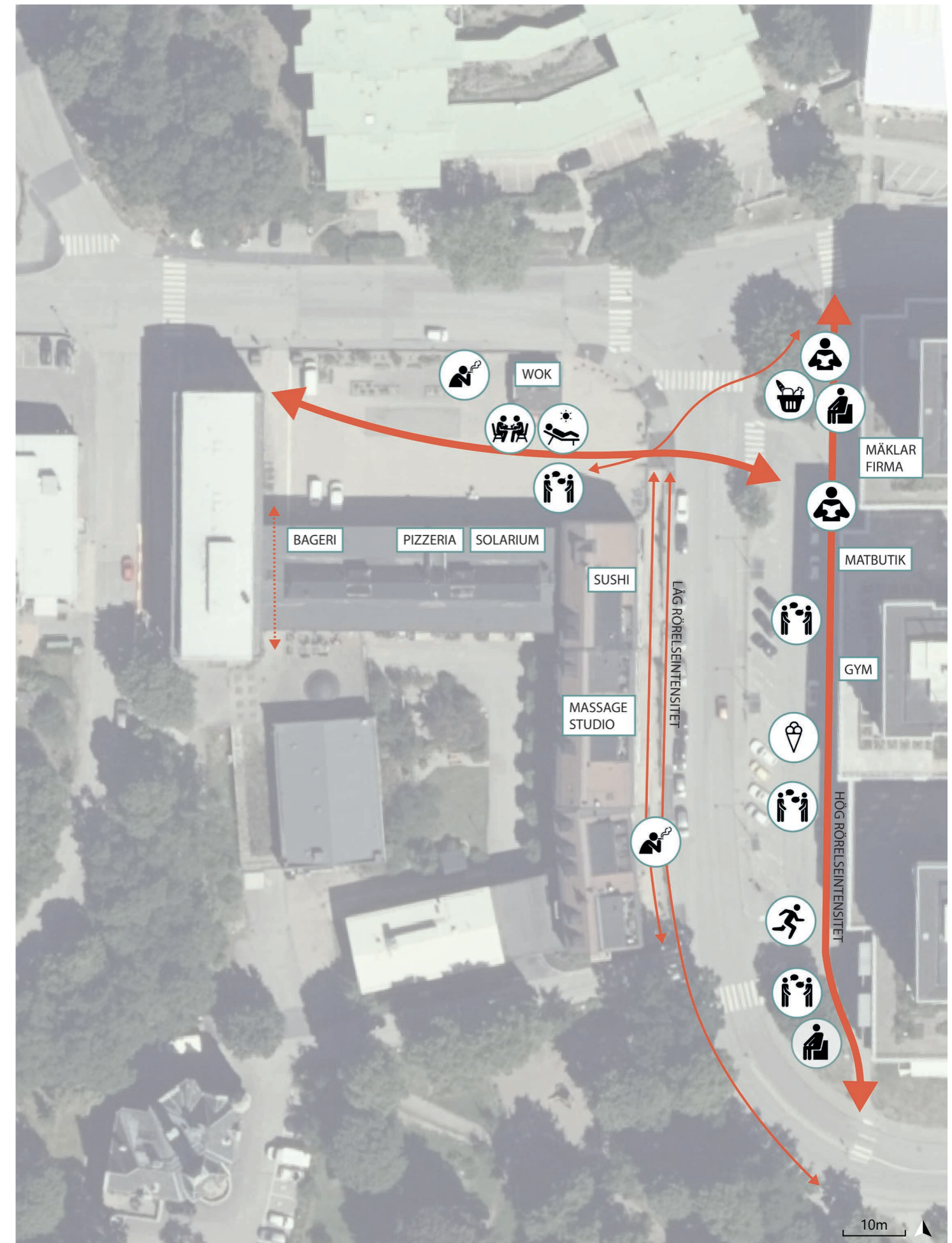
Det är fortfarande mycket rörelse till och från matbutiken. Pizzerian som drog flest kunder runt lunch, drar nu bara några enstaka kunder. Ungefär samma gäller för Wokrestaurangen och Sushirestaurangen. Bageriet drar så många som 18 kunder. Nu rör sig även ett antal personer till och från solariet på torget. Någon enstaka besöker Massagestudion längs västra affärsgatan och gymmet längs östra affärsgatan. Vid två tillfällen genar cyklister över torget. Det blir allt mer rörelse längs östra affärsgatan, till och från busshållplatsen på Värmdövägen. Längst östra affärsgatan kommer även en joggare.

INTERVJUER

Här presenteras intervjuer med tre boende i Finntorp. Avsnittet avslutas med en tabell och sammanfattning.

VUXEN

1. Bor du i Finntorp? I så fall hur länge har du bott i Finntorp?
- Jag bodde 4½ år i Finntorp
2. Använder du torget och affärsgatan i Finntorp? I så fall hur?
- Jag använde framförallt dom två restauranger som ligger på torget och Tempo tvärs över vägen från torget året runt.

Figur 40. Sammanfattning av viktigaste stationära aktiviteterna & rörelserna. Bildkälla © Lantmäteriet

3. Skiljer det sig över året hur du använder området? I så fall hur?

- När det var sommar så kunde jag ibland sitta på bänkarna eller på uteserveringarna för att det är sol på dagen och en bit in på kvällen.

4. Vilka tider på dygnet använder du området?

- Jag var oftast där runt lunchtid eller om jag var på väg någonstans.

5. Vilka fördelar respektive nackdelar ser du med området?

- Fördelarna är att det blir ett centrum med ett ganska stort utbud för dom i området, jag tror att det trots Sickla centrum som inte ligger så långt ifrån ändå lyfter området med sitt ganska stora utbud av restauranger och diverse butiker.

- Nackdelarna är att själva torget är mycket fult och därmed inte särskilt trivsamt, de mest frekventa besökarna är barn som cyklar eller kastar boll. Byggnaderna spelar också in i att det ser industriellt glömt och oinspirerat ut, framförallt runt torget.

6. Finns det något du skulle vilja förändra i området? I så fall vad?

- Jag skulle vilja förändra området med fasader, möjligen en ny formgivning som knyter ihop restaurang affärer, kontor och café. Ytorna ser tomma ut och verksamheterna ser ut att peka från varandra istället för att peka mot varandra. Känslan är att det inte finns mycket när det egentligen är mycket verksamheter på torget.

UNGDOM

1. Bor du i Finntorp? I så fall hur länge har du bott i Finntorp?

- Jag har bott i Finntorp i perioder och bor där ibland då min farsa har lägenhet där. Har bott där sen vinter 2013.

2. Använder du torget och affärsgatan i Finntorp? I så fall hur?

- Jag använder torget en del när jag är i Finntorp. Jag använder mataffären, gymmet Puls & Träning, pizzerian och även bageriet vid vissa tillfällen.

3. Skiljer det sig över året hur du använder området? I

så fall hur?

- Det skiljer sig egentligen inte över året hur jag använder området.

4. Vilka tider på dygnet använder du området?

- Jag är oftast där på vardagskvällar och helger.

5. Vilka fördelar respektive nackdelar ser du med området?

- Fördelar med området är att det är väldigt lugnt, det nödvändigaste finns och bra kommunikationer med buss. Nackdelar är att torget är ganska litet till ytan, vilket leder till litet utbud

6. Finns det något du skulle vilja förändra i området? I så fall vad?

- Jag skulle gärna se ett nytt matställe i Finntorp.

VUXEN

1. Bor du i Finntorp? I så fall hur länge har du bott i Finntorp?

- 5 år har jag väl kanske bott här om inte mer

2. Använder du torget och affärsgatan i Finntorp? I så fall hur?

- Genomgång för att ta sig till och från matbutiken Tempo eller de olika butiker/restauranger som ligger på torget. Har tidigare nyttjat bänkar på torget i brist på egen balkong.

3. Skiljer det sig över året hur du använder området? I så fall hur?

- Torget saknar bra belysning vintertid, speciellt på sidan emot Gamla Värmdövägen.

4. Vilka tider på dygnet använder du området?

- Kvällar och helger

5. Vilka fördelar respektive nackdelar ser du med området?

- Fördelen är den matbutik och de restauranger som finns i området. Torget är fint men kan nog nyttjas bättre med till exempel uteserveringar eller med mer grönska.

6. Finns det något du skulle vilja förändra i området? I så fall vad?

ANVÄNDNING	POSITIVT	NEGATIVT	ÖNSKEMÅL
<ul style="list-style-type: none">RestaurangernaBänkarna (Sofforna, reds.anm.)UteserveringarnaPizzerianBageriet	<ul style="list-style-type: none">RestaurangernaBagerietLugntFintUtbudet	<ul style="list-style-type: none">Liten ytaLitet utbudLite grönskaFå uteserveringarDålig belysningFult	<ul style="list-style-type: none">Nytt matställeMer grönska <p style="text-align: right;">TABELL 4</p>

Sammanfattning av de synpunkter på centrum som framkom i intervjuerna med boende i Finntorp.

- Öka andelen grönytor vid torget. Vaska alla andra butiker förutom matbutiken och restauranger.

SAMMANFATTNING

Intervjuerna visar att restaurangerna utgör den primära dragkraften i centrum. Utbudet uppskattas men får gärna breddas ännu mer. Vad gäller innehållet i gaturummet så används bänkarna (Sofforna, reds.anm.) och uteserveringarna och det senare får gärna blir fler. Det efterfrågas mer grönska och bättre belysning. Meningarna går isär vad gäller uppfattningen om centrum är fint eller inte.

GESTALTNINGS FÖRSLAG

Först presenteras ett program som tydliggör vilka delar av platsstudien som gestaltningen framförallt grundar sig på. Därefter presenteras en moodboard som förklarar gestaltningens stämning och känsla. Slutligen presenteras gestaltningen, vilken i kombination med program och moodboard svarar på frågeställningen: Hur kan Finntorps centrum omgestaltas i riktning mot hållbarhet utifrån PEBOSCA och 12 urbana kvalitetskriterier?

PROGRAM

GÅNGFARTSOMRÅDE

Observationerna av rörelsemönster visar att många föredrar att gena mellan affärsgatan och torget utan att använda övergångsställena. För att göra promenaden säkrare och bekvämare så föreslås att övergången mellan affärsgatan och torget görs om till ett upphöjt gångfartsområde.

ENTRÉ

Finntorps huvudentré är affärsgatan söderifrån. Vilket framgår av analysen av 12 urbana kvalitetskriterier så kännetecknas huvudentrén idag av en sliten gräsyta. För att ge ett prydligare intryck som förstärker entrén så föreslås istället en yta i färg- och formstarka buskar inramade med tydliga kanter av natursten.

Enligt vad som framkommit i bakgrunden av PEBOSCA så är det viktigt socialt, ekonomiskt och kulturellt att lokala värden marknadsförs. Idag finns dessvärre inget som utåt talar om att Finntorp har ett centrum. Därför föreslås att punkthuset som vetter mot Värmdövägen får en centrums skylt. Skylten föreslås få en plats högt upp på punkthuset, då det av inventeringsplanen (se figur 14) framkommer att slänten framför höghuset ska bebyggas.

GRÖNA KILAR

I SWOT-analysen av PEBOSCA resoneras om att centrum omgärdas av värdefulla grönområden men att centrums andel grönska är mycket låg. För att inte låta centrum utgöra en lucka i Finntorps gröstruktur så föreslås därför fler sammanhängande grönytor; gröna kilar.

PROMENADGATA

Observationerna av stationära aktiviteter och rörelsemönster visar att östra delen av affärsgatan har mest folkliv. Tyvärr är den prioriterad för biltrafik, bullerutsatt och enformig utseendemässigt. För att istället prioritera folklivet så föreslås att trottoaren breddas och därmed blir säkrare att använda. Det föreslås också att trottoaren ramas in med grönska för att tona ned upplevelsen av trafiken och skapa kontrast till den enformiga fasaden. Gatans kraftiga lutning gör den mödosam för rörelsehindrade.

Därför behövs sittytter för vila på regelbundet avstånd.

KONCENTRERADE AKTIVITETSYTOR

I bakgrunden av 12 urbana kvalitetskriterier hävdas att sociala funktioner bör koncentreras och riktas mot varandra, eftersom det stimulerar till möten mellan människor. Därför föreslås att aktivitetsytor koncentreras till strategiskt viktiga platser. En sådan plats är på torget, i solläget, med utsikt mot 50-tals fasaderna. Den andra aktivitetsytan förläggs till norra affärsgatan, där lutningen är låg, grönska finns och solen ligger på. Eftersom det ligger närmast äldreboendet föreslås rikligt med sittplatser där de äldre kan ta en paus. Det föreslås också en aktivitetsyta kopplat till träning eftersom observationerna av stationära aktiviteter visar att östra affärsgatan används av joggare.

PARKERINGSHUS

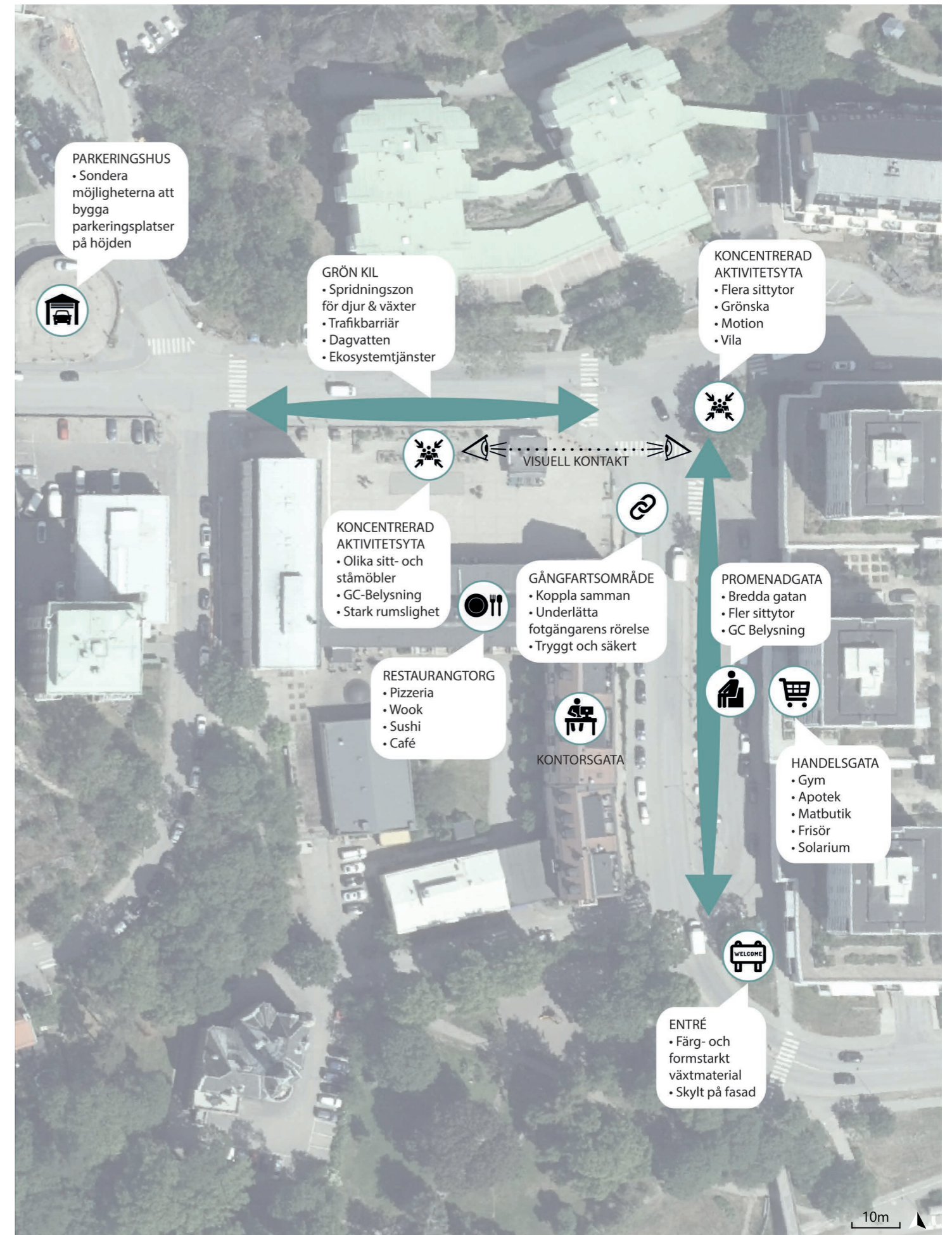
SWOT-analysen av PEBOSCA pekar ut byggnaden nordväst om torget som saneringsmogen och rekommenderar att den rivs. Eftersom det råder brist på parkeringsplatser i centrum så föreslås att det istället byggs ett parkeringshus där. Platsens läge precis intill centrum gör den mycket lämplig för ändamålet. Parkeringshuset skulle inte heller nämnvärt skugga annan byggnad.

RESTAURANGTORG

Torget lämpar sig bäst för uteserveringar, då det är relativt plant och bullernivån är låg jämfört med affärsgatan. Bageriet, pizzerian och woken bör behållas eftersom de drar folk. Sushirestaurangen i affärsgatan drar också folk och borde därför flyttas till torget där det finns möjlighet till en generös uteservering. En möjlighet är att den byter plats med solariet som idag ligger på torget.

KONTORSGATA

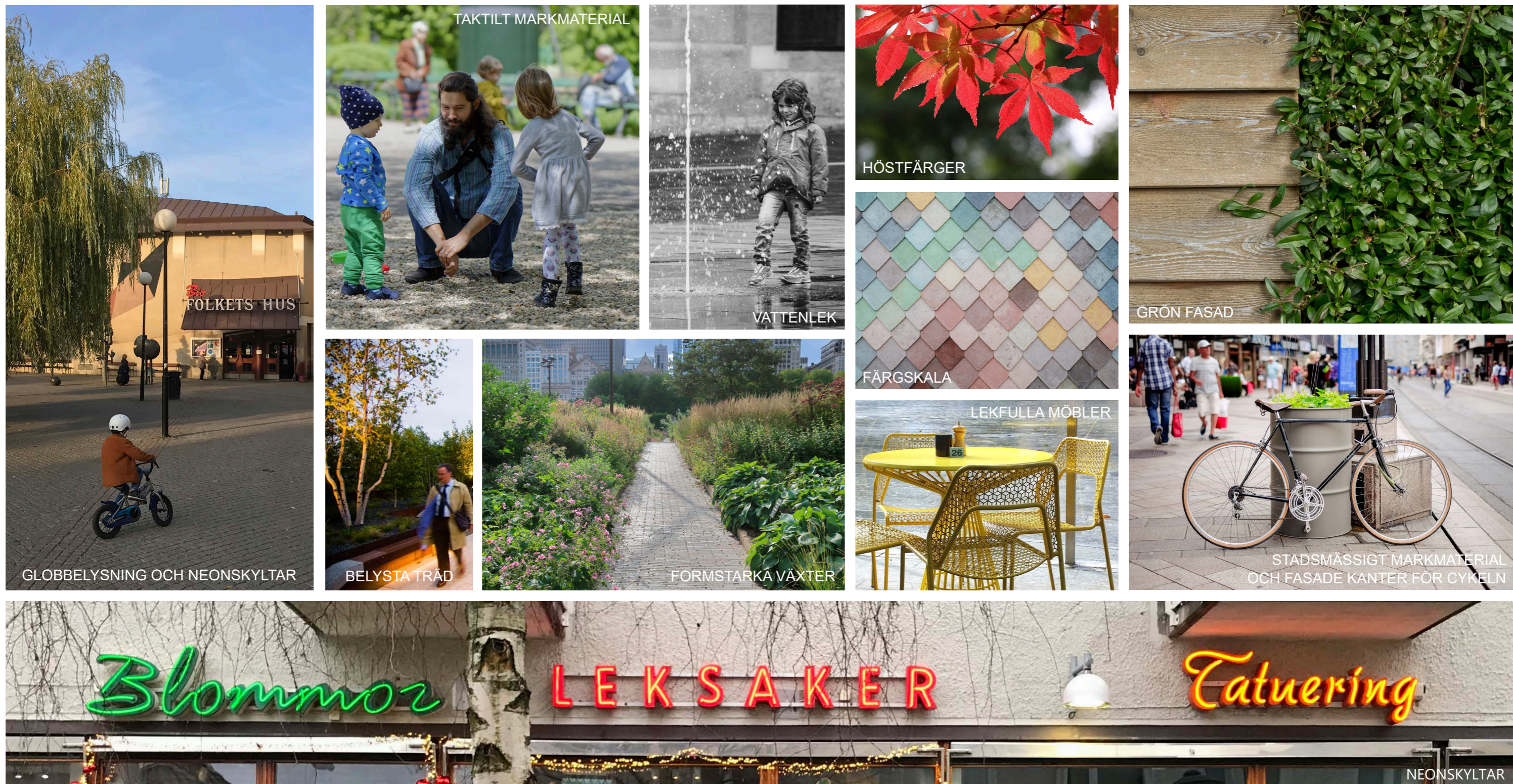
Det rekommenderas att västra delen av affärsgatan prioriteras för kontor och sällanköpshandel. Argumentet är att få rör sig där idag vilket skapar dåliga förutsättningar för spontan handel. Det torde dels bero på att gatan är nedsänkt och därmed svår att se och dels på att gatan är omgärdad av handledare och därmed svår att nå.

Figur 41. Programplan. Bildkälla: © Lantmäteriet

HANDELSGATA

Den östra delen av affärgatan är strategiskt belägen då de flesta av centrums besökare rör sig just där. Därför föreslås att det mesta av handeln förpassas till denna del av gatan. Den befintliga matvarubutiken är en väldigt viktig social generator och måste behållas. Apotek föreslås bli en del av affärsutbudet, då det är en verksamhet alla behöver och därmed drar folk. Dessutom finns ett ålderdomshem i det direkta närområdet.

Figur 42. Moodboard. Bilden till 'Vattenlek' tillhör CC BY-SA 2.0 Christian Siedler (Se Flickr) och har beskrivits. Bilden till 'Formstarka växter' tillhör CC BY 2.0 Cultivar413 (Se Flickr) och har beskrivits.

MOODBOARD

Torget är centrumets kärna och kännetecknas av 50-tal. För att stärka centrumets identitet föreslås därför att inspiration hämtas från den tiden såsom geometriskt formspråk, tidstypiska färger, fler neonskyltar och globbelysning. Materialen bör vara naturliga i hög grad för att flirta med 50-talets

hantverksglädje och för att kunna återvinnas. Markmaterialet bör överlag vara tillgängligt för alla och föreslås bestå av hällar, företrädesvis stadsmässiga naturstenshällar som signalerar centrum. På platser för längre vistelse föreslås att markmaterialet utgörs av stenmjöl som är mjukt att gå på och som knastrar avslappnande.

Observationen av stationära aktiviteter visar

att ungdomar frekvent nyttjar området. Därför föreslås fler sittytter i lekfull tappning, även porlande vatten för så väl lek som för avslappning.

I analysen av 12 urbana kvalitetskriterier framkommer att växtmaterialet i området är slitet och glest och bidrar till ett eftersatt intryck. För att istället ge ett omhändertaget intryck föreslås att växtmaterialet blir lummigare. Planteringen bör

därför byggas upp i skikt med marktäckare, perenner/ buskar och träd, vilka erbjuder vår-, sommar- och höst-blooming. Andelen grönska bör överlag utökas då intervjuerna och analyserna visar på behovet av mer grönska i området, så väl längs med som på fasader.

GESTALTNINGEN

Konceptnamnet för formspråket är sammanhållning. Det geometriska formspråket knyter an till Finntorps funktionalistiska bebyggelse som karaktäriseras av byggnader i grundläggande former. Lummig grönska ramar tydligt in stråken och ytorna för aktivitet för ett strukturerat formspråk som är lätt att orientera sig i. Det sammanhållna golvet utan trottoarkanter gör det enkelt och bekvämt att promenera i centrum.

1. Formspråket på torget samlar snarare än sprider ut möjligheterna till aktivitet för att på så vis samla människor och inbjuda till möten. Det rätvinkliga formspråket är yteffektivt och tar därför inte mer torgyta i anspråk än nödvändigt. Formspråket är fortfarande tillräckligt storskaligt för att fordon för underhåll ska komma fram.

2. Den öppna torgytan ger möjlighet till spatiösa uteserveringar och tillfälliga evenemang som marknader och gatumusik

3. Det ytgenerösa gångfartsområdet gör att promenaden mellan torget och affärsgatan blir bekväm och säker. Upphöjningen i vägbanan tvingar bilförarna att sakta ned vilket minskar trafikbullret. Utformningen kopplar ihop torget och affärsgatan så väl funktionellt som visuellt och signalerar därmed att de är delar av samma centrum.

4. Entrén i norr förstärks med en färg- och formstark planteringsyta. Genom planteringsytan går en väg i stenmjöl där det finns möjlighet att sätta sig ned och vila eller att aktivera sig i utegymmet mittemot. Den intima skalan samlar människor vilket ger sociala synergieffekter.

5. Längs promenadgatan står regnbäddar med buskar och träd. Regnbäddarna bidrar till en hälsosam miljö då de avskärmar den stressande trafiken på bilvägen, renar luft och tar hand om smutsigt dagvatten. Växterna är dessutom trevliga att titta på och doftar gott vilket uppmuntrar förbipasserande att stanna till. För den som vill ta en vilopaus finns tre generösa sittmöbler att slå sig ned på.

Fler uteserveringar var något som respondenterna ville ha mer av. Därför avsätts en yta för uteservering längst i söder där affärsgatan är plan. Uteserveringen erbjuder en vy med så väl prunkande grönska som intensivt folkliv.

6. Som för entrén i norr så förstärks även

Figur 44. Illustrationsplan. Syftet är att visa de stora formerna och kopplingen mellan centrumets olika delar.

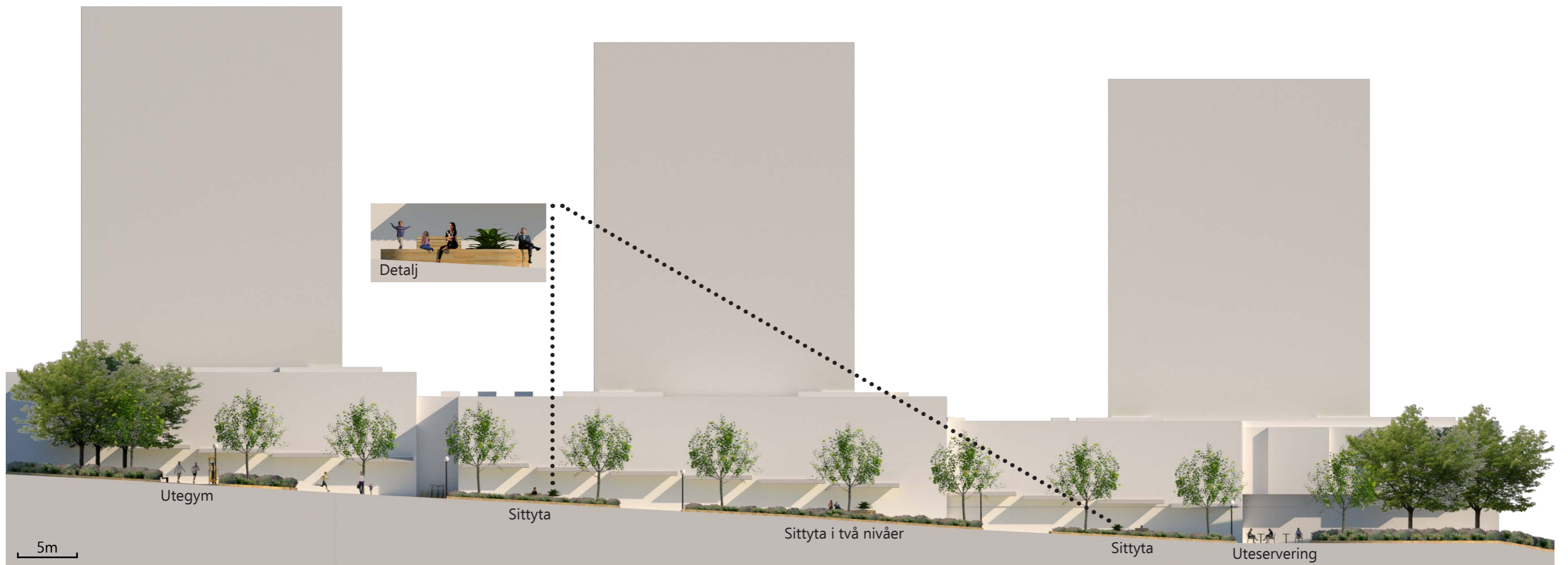
denna entré med en plantering av färg- och formstarka- buskar. Intill planteringsytan finns 20 cykelställ och en cykelserviceplats i syfte att locka cyklister till centrum och därmed bidra till mer folkliv.

7. Bilar kan säkert parkera i parkeringsfickan längs östra sidan av bilvägen. Här finns även handikapparkering. Bilvägen har fått ge plats åt cykelfiler i båda riktningarna för att främja en social och hälsosam livsstil. Om bilbehovet däremot visar sig vara för stort för att antalet parkeringsplatser ska räcka till, så är det enkelt ordnat att tabort cykelfilerna till förmån för fler parkeringsplatser längst västra sidan av bilvägen.

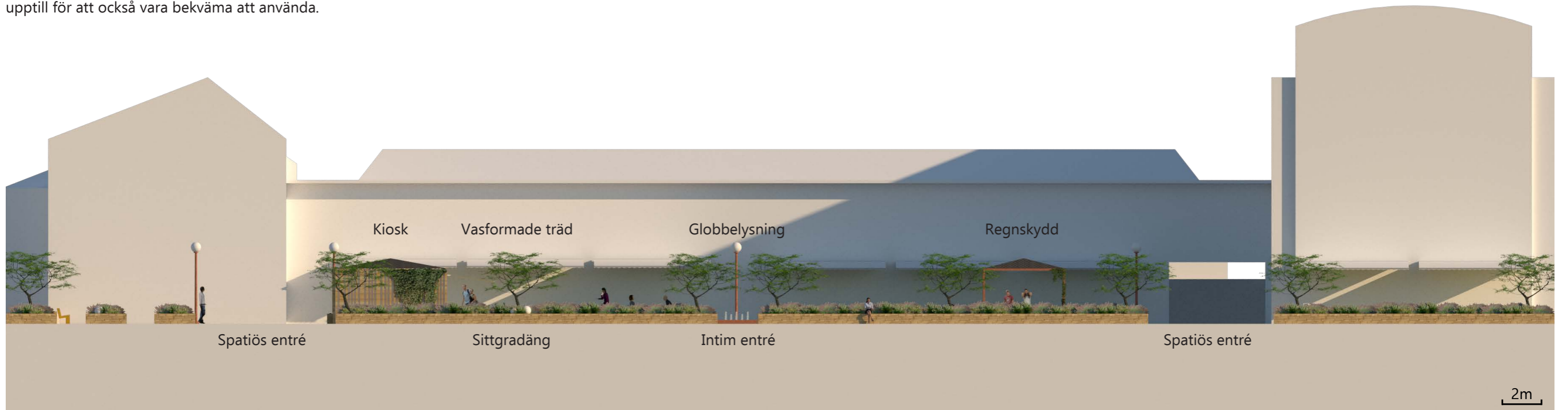
Bilvägens belysningsstolpar är ersatta med linspänd belysning för att ge ett stadsmässigt intryck som kommer harmoniera med framtida Nacka stad.

8. Kontorsgatan upplevs idag som kraftigt avskild från resten av centrum på grund av att den är nedsänkt i förhållande till bilvägen och på grund av att det ofta står parkerade bilar framför gatan. Allt bör göras för att visuellt knyta ihop gatan med resten av centrum. Därför tas bilparkeringarna bort och gatan får en utformning som harmoniserar med resten av centrum. Belysning tillkommer för att gatan ska synas bättre under den mörka tiden på året och efter att solen gått ner.

Arkaden förlängs så den går längs hela fasaden och därmed ger regnskydd hela sträckan. Soffor placeras under arkaden, intill entréerna, där det är som mest folkliv.

Figur 45. Elevation B-b; östra affärsgatan från nord till syd. Plana ytor vid utegymmet och uteserveringen gör dessa bekväma att använda. De tre sittytorna, vilka skymtas bakom regnbäddarna, följer inte gatulutningen utan är plana upptill för att också vara bekväma att använda.

Figur 46. Elevation A-a; torget från väster till öster. Gradängerna är 0,5m höga för att ge växterna tillräcklig jordvolym och samtidigt vara bekväma att sitta på. Dessutom nedtonar de upplevelsen av trafiken. Belysningens skala är anpassad efter torgets intima skala. Kiosken och regnskyddet har samma höjd och takutformning för att ge ett harmoniskt intryck. Entréerna är aldrig smalare än 2 meter för att fordon för underhåll ska komma fram.

Figur 47. Illustrationsplan Torget

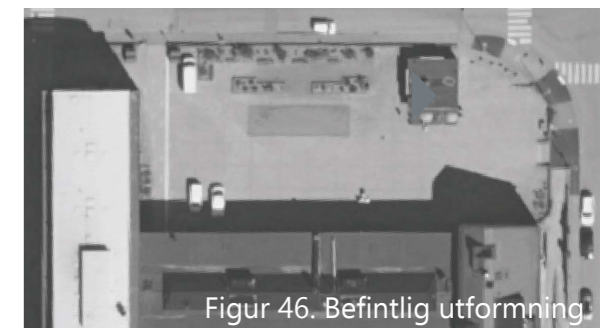
Ytorna för aktivitet definieras med upphöjda rabatter och/eller markmaterialbyte, vilket skapar varierade rum som är spännande att röra sig igenom. Ett rum för boule, ett med hängmattor, ett med vilstolar i solläge eller under tak samt ett rum för uteservering. Här finns något för alla åldrar. Stor vikt har lagts vid många och varierade sittmöjligheter i syfte att underlätta för människor att tillbringa tid här och att

möta andra. I bakgrunden av PEBOSCA hävdas att människor lägger allt mer av sin fritid på internet, därför förses torget med WIFI.

Kioskens nya placering öppnar upp för en promenadväg och siktlinje från torgets västra entré till den östra. Det skapar kontakt mellan torget och affärsgatan. Framför den upphöjda rabatten längst i väster finns gott om cykelställ. Belysningsstolparna

främjar den faktiska och upplevda tryggheten efter att solen gott ned.

Torget stråk är markerade med linjer av plattor i rosttrögt stål vilka är graverade med text som berättar om Finntorps betydelsefulla historia. Dessa tidslinjer gör historien tillgänglig för alla och på ett lekfullt sätt.

Figur 46. Befintlig utformning.

Figur 48. Fågelperspektiv torget. Kioskens fasad är försedd med klättrväxter för att tona ned kioskens visuella hårdhet.

Figur 49. Fågelperspektiv torget. Food Truck är ett alternativ till kiosk. Utbudet av mat kan lättare påverkas och vagnarna kan flyttas för att till exempel utnyttja trädäcket som scen.

Figur 50. Utsnitt affärsgatan.

I utsnittet syns att övergången mellan torget och affärsgatan är jämn ytmässigt; befriad från otaliga trottoarkanter. Pollarna visar istället var bilarna får köra. Parkeringsfickan är avskild från promenadgatan med först en trottoar och sedan en planteringsyta. Här kan bilisterna i lugn och ro parkera och ta sig ur bilen och folklivet på promenadgatan störs inte av trafiken.

Sittmöblerna på promenadgatan är formmässigt inspirerade av planteringsytorna i centrum norra och södra entré och ger därmed identitet till centrum. Sittmöblerna utgör platåer för vila i den mödosamt kuperade gatan och det stora formatet ger möjligheter till att sitta på olika sätt. Sittmöblerna är försedda med rygg- och armstöd för att äldre som har svårt ta sig upp och ned ska

kunna använda dem. Växtligheten i möblen delar upp sittmöblen så att de som vill ha privatsfär kan få det. Cykelstället i promenadgatans mörka hörn är markerat i stark färg för att vara lätt att se och därmed välkomna cyklister.

Kontorsgatan får fler soffor, mer grönska och belysning för att den inte ska kännas som centrums baksida utan istället bjuda in.

Figur 50. Befintlig utformning

DISKUSSION

I avsnittets metoddel diskuteras metodernas tillgångar och begränsningar. I resultatdelen diskuteras de viktigaste resultaten och hur väl syftet och frågeställningen har besvarats. Slutligen ges förslag på vad som är aktuellt att utforska vidare.

METODDISKUSSION

PEBOSCA-ramverket hjälpte mig att se Finntorp centrum i ett sammanhang, hur det hänger samman med omgivningen men också globalt. Ramverket med sina resurser gjorde att jag kunde kategorisera den uppsjö av aspekter som kan och bör beaktas vid en platsanalys, detsamma gäller för de 12 urbana kvalitetskriterierna. Skillnaden är dock att kvalitetskriterierna istället hjälper till se centrumets detaljer och nyanser, då den bygger på att en ska tillbringa mycket tid på platsen. Ramverkens olika fokus i detta avseende gör att de fungerar bra att kombinera, de strider inte heller mot varandra. Det mest problematiska har varit vissa upprepningar, där det mest påtagliga har varit att PEBOSCAS estetiska resurser behandlar i det närmaste samma aspekter som kvalitetskriteriernas positiva sensoriska upplevelser. Sammanfattningsvis kan sägas att kombinationen av dessa ramverk utgör en nästintill heltäckande checklista för landskapsarkitekten vid en generell platsanalys.

Ramverken utgörs dock av kategorier som är förklarade övergripande, sammanlagt 19 stycken. För att kunna ta sig till förklaringarna och kunna göra en högkvalitativ analys behöver en goda förkunskaper. Bakgrunden till ramverken gjorde att 12 urbana kvalitetskriterier var lättare att ta till sig, däremot var litteraturen kopplat till PEBOSCA något knapphändig vilket gjorde att respektive resurs omfång inte till fullo gick få grepp om.

Det fanns fördelar med använda SketchUp som verktyg för att illustrera gestaltningen, inte minst ur en tidsaspekt, då allt kan göras i programmet, från 2D-ritning till 3D-modellering till rendering, allt enligt exakta mått. Den viktigaste anledningen till varför Sketchup användes framför Adobeprogrammen var att Sketchup erbjuder ett stort utbud av gestaltningselement utan upphovsrätt medan adobeprogrammen bygger på att programexterna element används vilka tyvärr ofta är upphovsrättskyddade. Dessvärre begränsades det konstnärliga utrymmet när allt gjordes utifrån Sketchups utbud.

Renderingen av illustrationsplanen i V-ray var svår att ge ett naturligt intryck. Formerna, texturerna och skuggorna blev nämligen för detaljerade för

skalan vilket resulterade i ett rörigt intryck. Dessutom gavs texturerna ett onaturligt repetitivt intryck när de användes över en stor yta. Det beror på att texturerna täcker ytor genom att i kvadrater repeteras. Ett annat problem var att V-rays ljusinställningar lätt missfärgar texturerna, inte sällan på ett sätt så att de blir upplevs som disiga.

Analysverktygen Stationära aktiviteter, Rörelsemönster och Räkna människor baseras på två tillfällen samma dag och i nära anslutning till varandra. Det innebär att generella slutsatser baserat på analysernas resultat måste göras med viss försiktighet. Tillfällena valdes dock när det kunde tänkas vara som mest aktivitet i området; runt lunch en solig och varm fredag. Därmed kunde många observationer göras per tillfälle vilket gör att mönster börjar identifieras och nog kan sägas vara ganska pålitliga, i alla fall under omständigheter som liknar de vid de valda tillfällena. Intervjuerna är endast tre stycken och därför kan de inte sägas representera Finntorps invånares generella uppfattningar. Intervjuerna är dock utförligt besvarade av långtidsboende i Finntorp och torde därför ge en fingervisning om uppfattningarna, i alla fall där respondenterna håller med varandra. Sammanfattningsvis kan sägas att metoderna i stycket tillsammans ger en tydlig, om än inte fulländad bild, av Finntorps centrums förutsättningar och behov och en lämplig väg framåt.

RESULTATDISKUSSION

Det kan argumenteras för att Finntorps centrala delar är så eftersatta och förlegade planeringsmässigt att det vore bättre att istället för att upprusta Finntorps centrum, ta ett helhetsgrepp och planera om centrum i grunden. Det skulle möjliggöra för en tätare bebyggelse som ger bättre förutsättningar för utbud. Däremot är den byggda miljöns skala bevaransvärd, vilket även framgår av Nacka Kommuns rapport Identitet för stråk och platser (Nacka Kommun 2018b). Dessutom är det direkta närområdet redan relativt tätt i och med att nästan alla ytor med svagare lutning bebyggts och det med flertalet höghus. En viktigare storskalig planeringsfråga, i och med att Finntorp är ett inåtvänt område (Se historisk bakgrund), torde vara att skapa och accentuera fler entréer in i

Finntorp, för gående, cyklister och bilister. Det sker förvisso redan nu i och med bebyggelseplanerna i Finntorps periferi.

Det kan också argumenteras för att västra affärgatans byggnad borde rivas och byggas upp på nytt eftersom förgårdsmarken inte fungerar optimalt. Det innebär dock att en utsmyckad byggnad som berättar om viktig historia, inte bara för Finntorp utan även för Nacka, går förlorad och det skulle dessutom kosta mångdubbelt mer än att som i mitt förslag att premiera kontor framför butiker.

Bilsituationen i Finntorp är den stora knäckfrågan. Å ena sidan bidrar den bilburna trafiken till dålig miljö och hälsa vilket innebär en stor bromskloss för utvecklingen mot hållbarhet. Å andra sidan kvarstår behovet/viljan att använda bil då boende i Finntorp efterfrågar fler parkeringsplatser. Gestaltningförslaget innebär färre antal parkeringsplatser i direkt anslutning till affärerna och kan skapa en del oro för konsumenter som vill handla effektivt med bil eller för näringsidkare som oroar sig för att färre kunder ska stanna till i centrum. Det föreslagna parkeringshuset ger dock möjlighet att använda bil i samma utsträckning och sträckan mellan bilparkering och affär blir inte påtagligt längre. Den stora behållningen med denna lösning är att bilarna tar mindre yta i anspråk i centrum. Det möjliggör för en utökad torgyta och fotgängarvänlig infrastruktur. Det ligger i linje med FN:s, Sveriges och Nacka kommuns mål om att de urbana miljöerna ska vara hållbara i allmänhet och människovänliga i synnerhet. Om steget att ställa om inte tas riskerar Finntorps centrum att hamna efter i utvecklingen. När fler i framtiden väljer cykel eller att gå till fots så kan billandskap som Finntorp komma att ratas.

Anledningen till att inte hela affärgatan gjordes om till upphöjt gångfartsområde beror på att gatan är entrén till Finntorp för fordonstrafiken och därmed löper risk att trafikstockas. Dessutom pekar utfallet av Räkna människor på att fotgängarna i centrum inte är tillräckligt många för att ett så stort gångfartsområde ska vara lämpligt. För ju mer fotgängarna sprids ut desto mindre är chanserna att de möter andra och det motverkar social hållbarhet.

VIDARE STUDIER

Gestaltningen kan sägas utveckla Finntorp centrum mot hållbarhet, då den tar hänsyn till ett brett spann hållbarhetsresurser kopplat till platsen. Däremot ger gestaltningen endast konceptuella, formgivningsmässiga lösningar av ytorna mellan byggnaderna. För att nå hela vägen till hållbarhet behövs en djupare analys av respektive hållbarhetsresurs och fler lösningar än bara formgivningsmässiga och detta måste utvecklas i samarbete med sakkunniga. Exempel på icke formgivningsmässiga aspekter att arbeta vidare med är produktions- och byggprocessen. Mer specifikt vilken typ av och hur mycket material och energi processen skulle konsumera och dess effekt på miljön och att sedan väga det mot den färdiga gestaltningens långsiktiga uthållighet.

Plats för föreslaget parkeringshus bör utredas vidare, likaså parkeringshusets verksamhetsutformning (aspekter så som målgruppsinriktning, tillgänglighet, underhåll, övervakning & avgifter) och gestaltningmässiga utformning.

Det måste också utredas vidare hur mycket bjälklaget måste förstärkas för att gestaltningen på torget ska vara möjlig. Formspråket är kantigt vilket för med sig att materialen enkelt går att ersätta i händelse av att vikten måste minska. Till exempel kan gradängerna i sten bytas ut mot det lättare materialet trä, utan att formspråket behöver förändras i stort och utan att dess funktion som kruka, sittmöbel och bullerdämpare går förlorad.

REFERENSER

TEXTKÄLLOR

Ahlberg, G. och Jenvald, A. (1962). Nacka stad - En Bok för hembygdsstudiet. Stockholm: Natur och Kultur

Bodin, A., Hidemark, J., Stintzing, M., Nyström, S. (2016). Arkitektens handbok 2015. Lund: Studentlitteratur AB

Berg, P., G., & Ignatieva M. (2019). The Cityland Manual. 2. uppl..

Berg, P., G., Eriksson T., Granvik M. (2010). Micro - comprehensive planning in Baltic Sea urban local areas. Engineering Sustainability 163 Issue ES4. Institution of Civil Engineers. doi: 10.1680/ensu.2010.163.4.219

Boverket (2010). Socialt hållbar stadsutveckling - en kunskapsöversikt. Karlskrona: Boverket. Tillgänglig: <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2010/socialt-hallbar-stadsutveckling.pdf>. (Hämtad 2019-10-12)

Carmona, M., Heath, T., Oc, T. & Tiesdell, S. (2010). Public Places, Urban Spaces: The Dimensions of Urban Design. 2. uppl., London and New York: Architectural Press, Routledge Taylor & Francis Group.

Forum Finntorp (2019). Forum Finntorp. Tillgänglig: <http://forumfinntorp.org/>. (Hämtad 2019-11-11)

Gehl Institute (2019). Twelve Quality Criteria. Gehl Institute. Tillgänglig: <https://gehl.institute.org/tool/quality-criteria/>. (Hämtad 2019-09-20)

Gehl, J. (2010a). Life between buildings: using public space. 6. Uppl., Köpenhamn: The Danish Architectural Press

Gehl, J. (2010b). Cities for People. London: Island Press

KTH (2019). Hållbar utveckling. Stockholm: KTH Sustainability Office. Tillgänglig: <https://www.kth.se/om/miljo-hallbar-utveckling/utbildning-miljo-hallbar-utveckling/verktygslada/sustainable-development/hallbar-utveckling-1.350579>. (Hämtad 2019-09-20).

Fridell, K. och Jergmo, F. (2015) Movium Fakta: Regnbäddar - Biofilter för behandling av dagvatten.

SLU Alnarp: Movium. Tillgänglig: http://www.movium.slu.se/system/files/news/11238/files/movium_fakta_2-2015_rangbaddar-slutlig.pdf (Hämtad 2020-01-20)

Nacka Kommun (2018a). Hållbar framtid i Nacka - Översiktsplan för Nacka Kommun. Nacka: Nacka Kommun.

Tillgänglig: http://infobank.nacka.se/ext/Bo_Bygga/oplan18/oversiktsplan-hogupplost.pdf. (Hämtad 2019-09-28)

Nacka Kommun (2018b). Identitet och program för stråk och platser - Delrapport för centrala Nacka och Sickla-Planian i Nacka stad. Nacka: Nacka Kommun. Tillgänglig: <https://www.nacka.se/4a8bba/globalassets/stadsutveckling-trafik/dokument/identitet-och-program-nacka-stad-juni-2018-gehl.pdf>. (Hämtad 2019-09-28)

Nacka Kommun (2018c). Avrinningsområden i Nacka. Nacka: Nacka Kommun. Tillgänglig: <https://www.nacka.se/boende-miljo/dagvatten/vattenomraden-i-nacka/?fbclid=IwAR1ZrdixwNY8JbPGZZ6szyFcDIKDS4d5IuQ0SGK4TpvPLEFG5PvQOMhefNU>.

Nacka Kommun (2016). Utvecklad strukturplan för Nacka Stad. Nacka: Nacka Kommun. Tillgänglig: https://www.nacka.se/4a1778/globalassets/stadsutveckling-trafik/dokument/nackastad/utvecklad-strukturplan_for-print-i-a3_slutlignov16.pdf. (Hämtad 2019-10-01)

Nacka Kommun (2013). Byggnader och miljöer av kulturhistoriskt intresse i Planiaområdet.

Nacka: Nacka Kommuns planenhet. Tillgänglig: https://infobank.nacka.se/ext/Bo_Bygga/stadsbyggnadsprojekt/Planiaområdet/Samrad/Underlag%20-%20Kulturhistorisk%20rapport.pdf. (Hämtad 2019-10-01)

Nacka Värmdöposten (2013). Cyklist till sjukhus efter krock med bil. Nacka: Nacka Värmdöposten. Tillgänglig: <https://www.nvp.se/Arkiv/Artiklar/2013/11/Cyklist-skadad-i-krock-med-bil/>. (Hämtad 2019-11-10)

Nacka Kommun (2012). Hållbar framtid i Nacka - Översiktsplan för Nacka Kommun. Tillgänglig: http://infobank.nacka.se/ext/Bo_Bygga/oplan12/oversiktsplan_lag.pdf. (Hämtad 2019-09-28)

Nacka Kommun (2011). Kulturmiljöprogram. Nacka: Nacka Kommun. Tillgänglig: http://infobank.nacka.se/Ext/Bo_Bygga/planer_program/

kulturmiljöprogram.pdf. (Hämtad 2019-10-01)
Nacka Värmdöposten (2007).

Dagverksamheter försvinner i Finntorp. Nacka: Nacka Värmdöposten. Tillgänglig: <https://www.nvp.se/Arkiv/Artiklar/2007/12/Dagverksamheter-forsvinner-i-Finntorp>. (Hämtad 2019-11-11)

Nacka Kommun (2006). Program för detaljplaner finntorp. Nacka: Nacka Kommun - Miljö och Stadsbyggnad. Tillgänglig: http://forumfinntorp.org/wp-content/uploads/2014/06/10_Program_Finntorp_programforslag.pdf. (Hämtad 2019-10-01)

Nacka Kommun (1990). Detaljplan för Biet II: del av Finntorp i Nacka Kommun. DP 38: Akt nr: 0182K-90/60. Nacka: Nacka kommuns Stadsbyggnadsservice. Tillgänglig: http://infobank.nacka.se/ext/Bo_Bygga/detaljplaner/laga_kraft/skannade_planer/90_60.pdf. (Hämtad 2019-11-16)

Nacka Kommun (1980). Förslag till ändring av stadsplan för del av Finntorp, del av fastigheterna Sicklaön 124:1 m.fl. (Servicehus). S 305: Akt nr: 0182K-12029. Nacka: Nacka Kommuns Stadsbyggnadsservice. Tillgänglig: http://infobank.nacka.se/ext/Bo_Bygga/detaljplaner/laga_kraft/skannade_planer/12029.pdf. (Hämtad 2019-11-16)

Nacka kommun (1963). Förslag till Stadsplan för Östra Finntorp. S 28: Akt nr: 0182K-5179. Nacka: Nacka Kommuns Stadsbyggnadsservice. Tillgänglig: http://infobank.nacka.se/ext/Bo_Bygga/detaljplaner/laga_kraft/skannade_planer/5179.pdf. (Hämtad 2019-10-22)

Nacka Kommun (1951). Förslag till ändring av Stadsplanen för kvarteret Bergängen (Sickla 1538) Nacka. S2: Akt nr: 0182K-2378. Nacka: Nacka Kommuns Stadsbyggnadsservice. Tillgänglig: http://infobank.nacka.se/ext/Bo_Bygga/detaljplaner/laga_kraft/skannade_planer/2378.pdf. (Hämtad 2019-10-22)

Nacka Kommun (1949). Förslag till Stadsplan för fastigheterna Sickla 1538, 1839 samt del av Sickla 1102, m.fl. Nacka. St. 1: Akt nr: 0182K-2274. Nacka: Nacka Kommuns Stadsbyggnadsservice. Tillgänglig: http://infobank.nacka.se/ext/Bo_Bygga/detaljplaner/laga_kraft/skannade_planer/2274.pdf. (Hämtad 2019-10-23)

Regeringskansliet (2017). Sweden and the 2030 Agenda - Report to the UN High Level Political Forum 2017 on Sustainable Development.

Stockholm: Regeringskansliet. Tillgänglig: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/16033Sweden.pdf>. (Hämtad 2019-09-21)

Stahlschmidt, P., Swaffield, S., Primdahl, J., & Nellemann, V. (2017). Landscape analysis: Investigating the potentials of space and place. Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge, an imprint of the Taylor & Francis Group

UN-Habitat (2019). Learn more about us. United Nations Human Settlements Programme. Tillgänglig: <https://new.unhabitat.org/about-us/learn-more>. (Hämtad 2019-09-21)

UN-documents (2019) United Nations Conference on Human Settlements - [From the report of Habitat: United Nations Conference on Human Settlements Vancouver, Canada, 31 May to 11 June 1976]. UN Documents. Tillgänglig: <http://www.un-documents.net/van-dec.html>. (Hämtad 2019-09-19)

UN (2017). Voluntary National Review 2017. United Nations Division for sustainable development goals. Tillgänglig: <https://sustainabledevelopment.un.org/memberstates/sweden>. (Hämtad 2020-01-05)

UN (1996). (Habitat II): Report of the United Nations conference on human settlements (Habitat II)* - Istanbul, 3-14 June 1996). United Nations conference on human settlements. Istanbul: United Nations Tillgänglig: <https://www.un.org/ruleoflaw/wp-content/uploads/2015/10/istanbul-declaration.pdf>. (Hämtad 2019-09-20)

Sveriges Riksdag (2006). Regeringens proposition 2005/06:78. Stockholm: Sveriges riksdags miljö- och samhällsbyggnadsdepartement. Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/allmanna-vattentjanster_GT0378/html (Hämtad: 2020-01-14)

Von der Lehr, N. (2017). Ny manual för att utvärdera effekter av förtätning av stadsmiljöer. Uppsala: Sveriges lantbruksuniversitet. Tillgänglig: <https://www.slu.se/forskning/kunskapsbank/miljoanalys/fortatningsmanual/>. (Hämtad 2020-01-09)

Wettergren, D. (2018). Forum Finntorp - 2018. David Wettergren Arkitektur AB. Tillgänglig: http://forumfinntorp.org/wp-content/uploads/2018/06/180531_F_FINNTORP_presentation.pdf. (Hämtad 2019-11-10)

Åström Kell (1993), Stadsplanering i Sverige Trelleborg: Skogs boktryckeri AB

An aerial photograph of a city street intersection. The scene shows several multi-story buildings, including a prominent white modern building on the left and a red brick building in the center. A road with a crosswalk and a few cars is visible. In the background, there is a large body of water surrounded by lush green trees. A semi-transparent teal square with the word 'TACK' in white capital letters is centered over the intersection.

TACK